

Sluttrapport

LÄNSSTYRELSEN I JÄMTLANDS LÄN	
INK	2012 -02- 28

29

Prosjektfakta:

Prosjektnamn:	Midt-Skandinavisk Regionprosjekt GIM
Delområde Interreg:	Nordens Gröna Bälte
Prioritert område:	Ekonomisk tillväxt
Diarienummer/tilsgnsnr.:	N30411-160-08
Prosjektperiode:	Fra 2009-01-01 til 2011-12-31
Svensk prosjekteier:	Strömsunds Kommun, org.nr. 16-21200-2486
Norsk prosjekteier:	Lierne Kommune, org.nr. 972 417 963

INNHold

1. SAMMENDRAG/SAMMANFATNING.....	3
1.1. SAMMENDRAG/SAMMANFATNING.....	3
1.2. SUMMARY.....	4
2. PROSJEKTETS BAKGRUNN.....	6
3. PROSJEKTBEKRIVELSE, MÅLGRUPPE, RESULTAT OG EFFEKTER.....	7
3.1. HOVEDPROSJEKTET.....	8
3.2. UNGDOMSPROSJEKTET.....	16
3.3. KULTURPROSJEKTET.....	22
3.4. INFORMASJONSPROSJEKTET.....	25
3.5. SKOLEPROSJEKTET.....	28
3.6. HÅLSA- OG SJUKVÅRDSPROSJEKTET.....	34
3.7. NÅRINGSLEVSPROSJEKTET.....	36
3.8. TURISMPROSJEKTET.....	41
3.9. KYRKOPROSJEKTET.....	44
3.10.SAMISK NÅRING OG KULTUR.....	51
3.11.NATUR- OG MILJØPROSJEKTET.....	53
3.12.NATURUM OG LIERNE NASJONALPARKSENTER.....	56
3.13.FØLGESFORSKNING.....	59
4. INDIKATORER.....	60
5. PROSJEKTETS PÅVERKAN PÅ DE GENEMGÅENDE (HORIZONTELLA) KRITERIERNA.....	64
6. INFORMASJONSINSATSER OG SKYLTING AV PROSJEKTET.....	68
7. UNDERSKRIFT.....	70

1. SAMMENDRAG/SAMMANFATNING

1.1. SAMMENDRAG/SAMMANFATNING

Midt-Skandinavisk Regionprosjekt GIM (MSR) er bygd på lang tids regionalt samarbeid i grenseregionen mellom Frostviken og Hotagen på svensk side og Lierne og Røyrvik på norsk side av riksgrensen. Befolkningsnedgangen gjennom en årrekke og alderssammensetningen i befolkningen i regionen var en trussel for videre utvikling både innen offentlig og privat sektor og dermed for hele samfunnsutviklingen i regionen. Dette var bakgrunnen for at man initierte et større og bredere samfunnsutviklingsprosjekt, MSR, med Interreg-Sverige-Norge som viktigste eksterne finansieringskilde. MSR har vært et totalt samfunnsutviklingsprosjekt som har satt ulike samfunnssektorer og samfunnsgrupper i fokus gjennom organisering i til sammen 11 delprosjekter.

MSR har hatt ambisiøse målsettinger om å stoppe befolkningsnedgangen i prosjektperioden som har gått fra 1. januar 2009 til 31. desember 2011. Videre har prosjektet hatt visjonære mål om å øke det offentlige servicetilbudet i regionen, bidra til økt livskvalitet blant folk samt å bli et utstillingsvindu i distriktpolitikken gjennom utprøving av nye virkemidler som reduserer grensehindre og som bidrar til utvikling av grenseregionen.

Prosjektet har fått gjennomført en ekstern og uavhengig evaluering som konkluderer med at prosjektet til dels har hatt for ambisiøse målsettinger til å la seg realisere over en treårsperiode, og til dels hatt for visjonære målsettinger til at det er mulig å måle konkret måloppnåelse. Til tross for dette har prosjektet oppnådd mye gjennom økt kommunalt samarbeid, mobilisering av mange innbyggere i et bredt spekter av aktiviteter, restituering av en regional identitet internt, og ekstern synliggjøring av regionen med dens muligheter og utfordringer.

Prosjektet har ikke nådd sitt mål om å stabilisere folketallet på 2009-nivå samlet for regionen, men i Lierne og Hotagen har det de siste 12-18 månedene vært en stabilisering av folketallet mens nedgangen har fortsatt i Røyrvik og Frostviken.

MSR har oppnådd konkrete resultater som styrker det offentlige tjenestetilbudet innenfor helsesektoren og skolen. Dette har skjedd gjennom samarbeid mellom kommunene om utnytting av ledig kapasitet for å dekke omsorgsbehovet i andre deler av regionen, ved felles bruk av ressurser og ved investering i ny infrastruktur som fjernundervisningsutstyr i skolen.

På andre områder har MSR bidratt til å skape møteplasser som mobiliserer innbyggerne til å møtes, bli kjent med hverandre, utvikle nettverk og legge grunnlag for framtidig samarbeid. Økt kjennskap til hverandre og nettverksbygging på tvers av kommune- og riksgrensen er et viktig resultat av prosjektets arbeid. Innenfor delprosjektene ungdom, kirke, kultur, næringsliv og turisme har det vært gjennomført en rekke aktiviteter som har resultert i konkrete og fremtidsrettede satsinger. Utviklingen av reiselivsdestinasjonen Vaajma, fellesfinansiering av tilretteleggings- markedsførings- og salgsaktiviteter (Kurtax), konkrete næringslivssatsinger, satsinger på entreprenørskap for

ungdom, filmfestival, Berättarveckan, pilgrimsvandringar og årlige ungdomskonferanser er eksempler på dette. Flere av disse aktivitetene vil leve videre etter prosjektperioden.

MSR har lagt stor vekt på informasjon gjennom et eget delprosjekt på informasjon. Delprosjektet har hatt ansvaret for informasjonsavisen "Gränsnytt", hjemmesiden www.gransprojekt.eu, pressemeldinger og gjennom Facebook. Gjennom disse informasjonskanalene er det informert om prosjektets aktiviteter, om folk og virksomheter i regionen og om muligheter og utfordringer. Det har bidratt til å skape en regional identitet internt og det har bidratt til å synliggjøre regionen eksternt.

Arbeidet med å redusere grensehindre har vist seg som et lang tyngre og mer tidkrevende arbeid enn forventningene skulle tilsi ut fra målsettingene for prosjektperioden. Det er ikke oppnådd konkrete resultater på området, men prosjektet har jobbet aktivt overfor sentrale myndigheter med grensehindre som er til særlig ulempe for regionens næringsliv og arbeidsliv. Det gjelder konsekvensene av ulik arbeidsgiveravgift, enkelte tollspørsmål og regelverket for momsdeponering ved midlertidig flytting av maskiner og utstyr over riksgrensen.

Et annet distriktspolitisk spørsmål som prosjektet har frontet, er virkemidler som kan stimulere til boligbygging i regionen. Dette er svært viktig i en region som mangler arbeidskraft, som mangler boliger og som har svært lav boligbygging grunnet et ikke fungerende boligmarked. Norske myndigheters prøveordning med boligstøtte til distriktene tas delvis til inntekt for det påvirkningsarbeidet prosjektet har drevet.

1.2. SUMMARY

Midt-Skandinavisk Regionprosjekt GIM (MSR) is built upon a longstanding cooperation in the border region between Frostviken and Hotagen on the Swedish side and Lierne and Røyrvik on the Norwegian side. For many years, population decline and an aging population in the region has been a threat for further development both in the public sector, the private sector and actually with the entire community development in the region. This was the background for why we initiated a larger and wider community development project, MSR, with Interreg Sweden-Norway as the most important financing source. MSR has been a complete community development project that has placed different community sections and community groups in focus by organizing and initiating in total 11 sub-projects.

MSR has had ambitious goals to stop the population decline in the project period from January 1 2009 until December 31, 2011. Furthermore the project has had a visionary goal to increase the public service, contribute to increased standard of living as well as being a role model for rural politics by trying new measures to reduce border encumbrances and contribute to development in border regions.

MSR has completed an external independent evaluation that concludes that the project has partly had too ambitious goals to be realized over a three year period and partly had visionary goals that make it hard to realize concrete goal measuring. In spite of the aforementioned MSR has accomplished much with increasing public service cooperation, mobilising many residents in a wide array of activities, re-creating an internal regional identity, and externally making visible this region's possibilities and challenges.

The project has not filled its goal to stabilize the population at the 2009 levels total for the region, but during the last 12 to 18 months, Lierne, Røyrvik, and Hotagen have accomplished population stability while a population decline has continued in Frostviken.

MSR has accomplished concrete results that strengthen the public services within healthcare and schooling. This has occurred through cooperation between communities with taking advantage of local free capacities to cover the healthcare needs in other parts of the region, and by common use of resources and investing in new infrastructure for distance learning equipment in the schools.

In other areas MSR has contributed to create meeting places that inspire residents to meet, get to know one another, develop network contacts and lay the groundwork for future cooperation. Increased knowledge of one another and network building across communities and borders are an important result of the projects efforts. Within the sub-projects of youth, church, culture, business and tourism there has been many activities that have resulted in concrete and future based commitments. Development of tourist destination Vaajma, common financing of facilitation marketing sales activities (Kurtax), concrete business priorities, prioritizing youth entrepreneurship, film festivals, story teller week, pilgrim wanderings, and yearly youth conferences are examples of this. Many of these activities will live on after the project period.

MSR has placed focus on information through our own project of information distribution. This under project has had responsibility for information newspaper, "Gränsnytt", home page www.gransprojekt.eu, press releases to media outlets and through Facebook. Through these information channels we inform about the projects activities, about the people and businesses of the region and about the region's possibilities and challenges. This has contributed to create a regional identity internally and contributed to make the region externally visible.

Work to reduce border encumbrances has been much harder and more time consuming than expected when the goals were set for the project period. There are no concrete accomplishments in this area, but the project has actively campaigned to the central authorities to reduce with border encumbrances that are a special disadvantage for the regional business and workers. That applies to consequences of different employer taxes, specific custom question and rules for VAT in deposition for temporary moving of machine and equipment over the border.

Another rural political question the project has fronted is funds that can stimulate home building in the region. That is very important in a region that needs workers, that needs homes and that has a very little home building because of a poorly working home market. Norwegian authority's trial project with rural homebuilding support is partly built upon the lobbying efforts the project has driven.

2. PROSJEKTETS BAKGRUNN

Den midt-skandinaviske regionen, definert som Lierne og Røyrvik kommuner i Norge, Frostviken i Strömsunds Kommun og Hotagen i Krokoms Kommun i Sverige, hadde ved årsskiftet 2008/2009 ca. 3450 innbyggere. Regionen har over en årrekke mistet ca. 1 % av befolkningen hvert år. Den demografiske sammensetningen av befolkningen med en stadig større andel eldre forsterker befolkningstallets betydning for den framtidige utviklingen.

Regionens areal er på ca. 11.000 km² hvorav ca. en tredjedel eller 3.400 km² er vernede området som nasjonalparker og naturreservat. I tillegg er dette et sørsamisk område som betyr at mye av det arealet som ikke er direkte vernet, har en beskyttet status i forhold til å ta vare på det sørsamiske næringsgrunnlaget og den sørsamiske kulturen hvor reindriften er et viktig fundament.

Regionen har gode offentlige tjenester, men disse er truet av befolkningsnedgangen. På grunn av store avstander innad i den enkelte kommune er det vanskelig å ha en rasjonell drift av alle offentlige tjenestene. Også næringsutviklingen og utviklingen av virksomhetene i region har utfordringer med å skaffe kompetanse og arbeidskraft. Det er mangel på arbeidskraft og boliger i regionen, og arbeidsledigheten er lav.

Regionen har få mellomstore bedrifter. Men det er et stort antall enkeltmannsforetak i forhold til innbyggertallet. En av de største utfordringene disse småbedriftene har er hjemmemarkedsproblematikken. Trekket en radius på 5 - 10 mil rundt en bedrift i regionen og betrakter det som et normalt hjemmemarked, er bedriften avskåret fra ca. halvparten av sitt hjemmemarked fordi dette markedet ligger på andre siden av riksgrensen. Toll- og merverdiavgiftsreglene hindrer handel over riksgrensen og små bedrifter har ikke ressurser til å bygge opp import- og eksportkompetanse. Bedrifter i regionen har således konkurranseulempen i forhold til tilsvarende bedrifter i tettstedene i Jämtland og Nord-Trøndelag.

Historisk har det vært et omfattende sosialt, økonomisk og kulturelt samarbeid over riksgrensen i regionen, og det finnes mange eksempler på svensk/norske ekteskap på begge sider av grensen. Samarbeidet har inidertid avtatt de siste årene. Årsakene ligger i økte grensehinder, ikke minst som følge av at Sverige er EU-medlem. Videre hemmes den sosiale kontakten over riksgrensen ved at stadig flere ungdommer tar videregående/høyere utdanning og at ungdommene må reise ut av regionen for å gå på videregående skole/høyskole/universitet.

I de 20 årene som regionen har vært samarbeidsområde gjennom GIM (Grensefjell i Midt-Norden) og SØF (Søndre Forsøksområde), har ulike tilskuddsordninger og prosjektmidler vært det mest brukte virkemidlene for å utvikle regionen. På tross av dette har det hele tiden vært nedgang i folketallet. Virkemidlene har muligens hatt effekt, men effekten har ikke vært tilstrekkelig for å motvirke den negative befolkningsutviklingen.

Regionen sto i 2008 overfor to muligheter:

2. Forsterkning av tilskudd og prosjektmidler for å snu befolkningsutviklingen.
3. Prøve nye virkemidler for å øke regionens attraksjonsverdi.

Valget falt på det siste: Nye virkemidler som kommer alle til gode, ikke bare for de som kommer flyttende inn og de som etablerer nye bedrifter, men virkemidler som også har positiv virkning på de som allerede har valgt å bo i regionen. Det var en tro på at dette ville ha positiv innvirkning på ungdommen, og at det ville styrke fremtidstroen på regionen.

Midt-Skandianvisk Regionprosjekt ble derfor organisert som et bredt anlagt samfunnsutviklingsprosjekt. Både offentlig sektor med hovedvekt på helse og skole og privat sektor med næringsliv, reiseliv og sørsamiske næringer ble inkludert i prosjektet. I tillegg ble det igangsatt aktiviteter innen kultur, kirke og spesielle ungdomsrettede tiltak. Det ble også lagt stor vekt på informasjon. Endelig ble naturbaserte opplevelser og rovdyrproblematikken inkludert i prosjektets arbeid.

Hensikten med prosjektet var ikke å søke om mer prosjektmidler og nye tilskuddsordninger, men utfordrer den norske og svenske staten til å delta i et pilotprosjekt der staten avstår fra en del inntekter knyttet til moms, toll og avgifter. Dette vil kunne ha stor attraksjonsverdi og tiltrekkingskraft på både innbyggere og næringsliv.

Kommunene må ta sin del av innsatsen ved å samarbeide tettere om de offentlige tjenestene. Det vil være mulig å utvikle felles tjenester langs en øst/vest-akse over riksgrensen isteden for langs en nord/sør-akse langs grensen.

3. PROSJEKTBESKRIVELSE, MÅLGRUPPE, RESULTAT OG EFFEKTER.

I denne delen av rapporten beskrives hovedmålsettingene og hovedresultatene fra prosjektarbeidet under avsnitt 3.1. "Hovedprosjektet". Aktivitetene og resultatene av delprosjektene er beskrevet i avsnittene 3.2 – 3.13.

3.1. HOVEDPROSJEKTET.

3.1.1. Prosjektbeskrivning

Midt- Skandinavisk Regionprosjekt har vært ledet av en styringsgruppe bestående av kommunalråd/ordfører og kommunchef/rådmann i de fire samarbeidende kommunene. I tillegg har Jämtlands Läns Landsting, Nord-Trøndelag Fylkeskommune, svensk samer og norsk samer hatt en representant hver i styringsgruppen – totalt 12 personer. Administrativt har prosjektet vært ledet av en svensk og en norsk hovedprosjektleder hver i 100 % stilling. I tillegg har det vært knyttet 2 personer hver i 10 % stilling til selskapets økonomifunksjoner.

Lierne kommune og Strömsunds Kommun har vært prosjekteiere. Prosjektperioden har vært fra 2009.01.01 til 2011.12.31.

Ved prosjektstart var følgende visjon definert for prosjektet:

***Gränsefjäll i Midt Norden skal bli en attraktiv region med vekstkraft gjennom norsk – svensk grensesamarbeid som kjennetegnes av;
- en utvikling mot ett
ekologisk, økonomisk och socialt hållbart samhälle***

Det ble definert 5 hovedmål for prosjektet:

- 2. Stabilisere innbyggertallet i løpet av 3 år (2009-2011).**
- 3. Øke innbyggertallet de neste 3 årene (2012-2014).**
- 4. Opprettholde og øke servicen innen hele regionen.**
- 5. Øke livskvaliteten i regionen.**
- 6. Være et utstillingsvindu for norsk/svensk distriktpolitikk ved å være en pilotregion i 6 år.**

Styringsgruppen hadde tidlig i prosjektperioden en gjennomgang av hovedmålsettingene for å konkretisere innholdet i disse. Styringsgruppen konkluderte med følgende:

"Mål knyttet til befolkningsutviklingen kan enkelt måles objektivt. Styringsgruppen oppfatter målsettingen oppfylt dersom befolkningsutviklingen flater ut i løpet av prosjektperioden.

Styringsgruppen mener at målformuleringene om servicegrad og livskvalitet må vurderes subjektivt. Det er ikke aktuelt å bruke ressurser på omfattende måling av disse punktene.

Når det gjelder nye virkemidler i distriktpolitikken og reduserte/fjernede grensehinder kan disse måles objektivt."

Prosjektet ble organisert i til sammen 11 delprosjekt:

2. Ungdomsprosjektet.
3. Kulturprosjektet.
4. Informasjonsprosjektet.
5. Skoleprosjektet.
6. Helse-/sjukvårdsprosjektet.
7. Næringslivsprosjektet.
8. Turismeprosjektet.
9. Kirkeprosjektet.
10. Samisk kultur og næring.
11. Natur- og miljøprosjektet.
12. Naturum og Lierne Nasjonalparksenter.

En doktorand knyttet til Mitt-Universitetet i Sverige har fulgt prosjektet gjennom hele prosjektperioden.

I forprosjektrapporten var det beskrevet ytterlige to delprosjekt – politiprojektet og delprosjekt toll og avgift. Politiprojektet måtte avlyses grunnet manglende medfinansiering fra den svenske politen. Delprosjekt toll og avgift ble organisert som en del av hovedprosjektet.

3.1.2. Målgruppe

Befolkningen og virksomhetene i regionen har vært prosjektets ”marked” og viktigste målgrupper. Prosjektets aktiviteter har vært innrettet mot å skape engasjement i disse gruppene for på den måten å skape ny optimisme og fremtidsro i regionen. Prosjektet har lyktes med å nå disse målgruppene både gjennom forprosjektfasen og i prosjektperioden. Befolkningen og virksomhetene var viktige premissleverandører i forprosjektfasen og bidro i stor grad med innspill til aktiviteter og prioriteringen av disse. Også i prosjektperioden har det vært et stort folkelig engasjement. Dette dokumenteres med at ca. 60 personer har vært direkte engasjert i prosjektarbeidet. I tillegg har ca. 5.000 personer og 55 virksomheter deltatt i ulike aktiviteter i regi av prosjektet.

Men også politikere på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå har vært viktige målgrupper for prosjektet, og prosjektet har lyktes godt med å gjøre prosjektet og regionen med dens utfordringer kjent blant politikere. Prosjektets informasjonsinnsatser og hovedprosjektledelsens aktiviteter har vært viktig i dette arbeidet. Men til tross for dette kan prosjektet vise til få konkrete resultater når det gjelder nedbygging av grensehinder og gjennomføring av pilottiltak.

De enkelte delprosjektene har hatt noe ulike målgrupper. Dette er beskrevet under hvert delprosjekt nedenfor.

3.1.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

For å få foretatt en uavhengig evaluering av prosjektgjennomføringen og resultatoppnåelsen, valgte prosjektet etter en anbudsrunde å engasjere Norsk Senter for Bygdeforskning ved Lars Rønning. Evalueringen er presentert i

Rapport 7/2011 under tittelen *"Den gode nabo: Evaluering av regionalt utviklingssamarbeid i prosjektet Midt-Skandinavisk Regionprosjekt"* ISSN 1503-2035 som vedlegges denne sluttrapporten.

Hovedkonklusjonene i rapporten er:

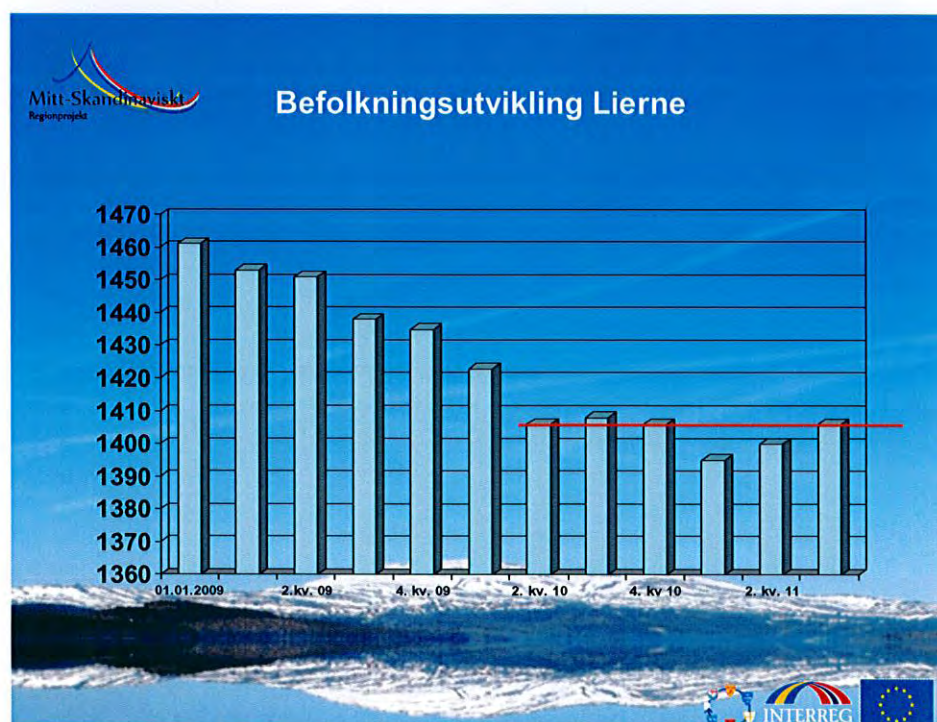
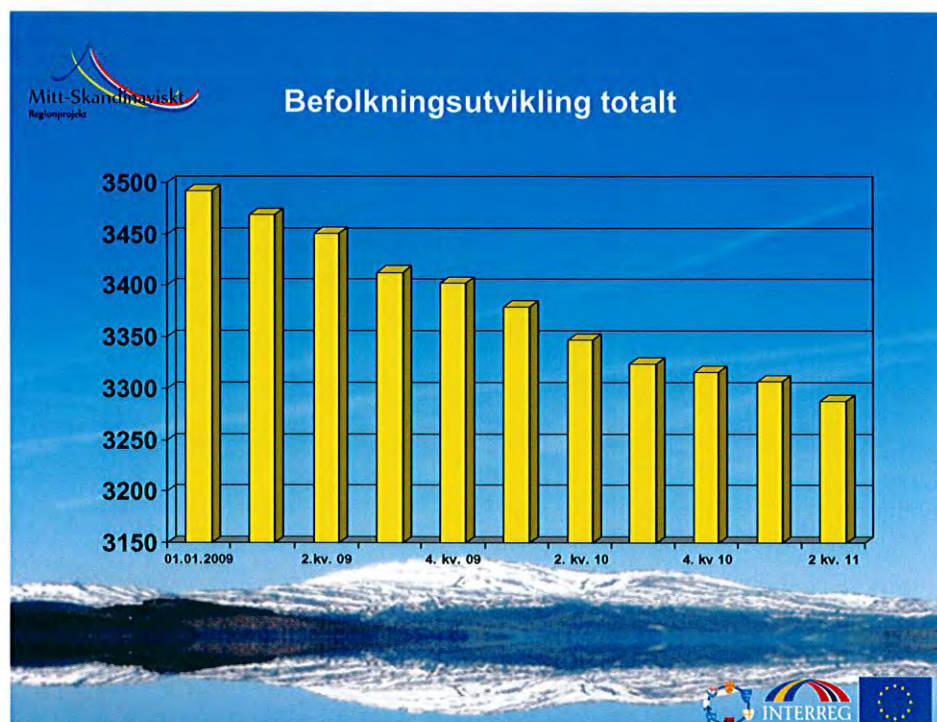
"MSR har hatt ambisiøse målsettinger om å stoppe nedgangen i folketallet i regionen, og visjonære mål om å øke offentlig servicetilbud i regionen, bidra til økt livskvalitet blant folk, og å bli et utstillingsvindu i distriktpolitikken gjennom utprøving av nye virkemidler som reduserer grensehindre og bidrar til utvikling av grenseregionen. Målet om å stanse befolkningsnedgangen kan ikke sies å være nådd for regionen som helhet. Røyrvik har holdt et stabilt innbyggertall gjennom prosjektperioden. På svensk side har det vært en betydelig nedgang i folketall på rundt 9 prosent, mens Lierne har hatt en litt mindre nedgang i folketallet på 4 prosent. Tall fra de norske kommunene viser at endringen i sysselsetting er parallell med befolkningsutviklingen. Det indikerer at regionen også har nedgang i sysselsetting. MSR har oppnådd konkrete resultater som styrker det offentlige tjenestetilbudet innenfor helsesektoren og skolen. Dette har skjedd gjennom samarbeid mellom kommunene om utnytting av ledig kapasitet til å dekke omsorgsbehov i andre deler av regionen, ved felles bruk av ressurser, og ved investering i ny infrastruktur som videokonferanseutstyr til bruk i skolen.

På andre områder har MSR bidratt til å skape møteplasser som mobiliserer innbyggerne til å møtes, bli kjent med hverandre, utvikle nettverk og legge grunnlag for framtidig samarbeid. Økt kjennskap til hverandre og nettverksbygging på tvers av kommune- og riksgrense rapporteres som ett av de viktigste resultatene fra prosjektet. Innenfor delprosjektene ungdom, kirke, kultur, næringsliv og turisme har dette vært viktige aktiviteter. MSR har også hatt et eget delprosjekt på informasjon som har bidratt til å skape en regional identitet, både gjennom informasjon til regionens egne innbyggere og gjennom å synliggjøre regionen eksternt. Arbeidet med å redusere grensehindre har vist seg som et langt tyngre og mer tidkrevende arbeid enn forventningene skulle tilsi ut fra målsettingene for prosjektperioden. Det er ikke oppnådd konkrete resultater på området, men prosjektet har jobbet aktivt overfor sentrale myndigheter med grensehindre som er til særlig ulempe for regionens nærings- og arbeidsliv. Det gjelder konsekvensene av ulik arbeidsgiveravgift og regelverket for momsdeponering ved midlertidig flytting av maskiner og utstyr over grensen. Et annet distriktpolitisk spørsmål prosjektet har frontet er virkemidler som kan stimulere til boligbygging i en region som dels mangler arbeidskraft, men som også mangler boliger, og der boligmarkedet gjør det lite attraktivt å bygge ny bolig. Norske myndigheters prøveordning med boligstøtte til distriktene tas delvis til inntekt for det påvirkningsarbeidet prosjektet har drevet.

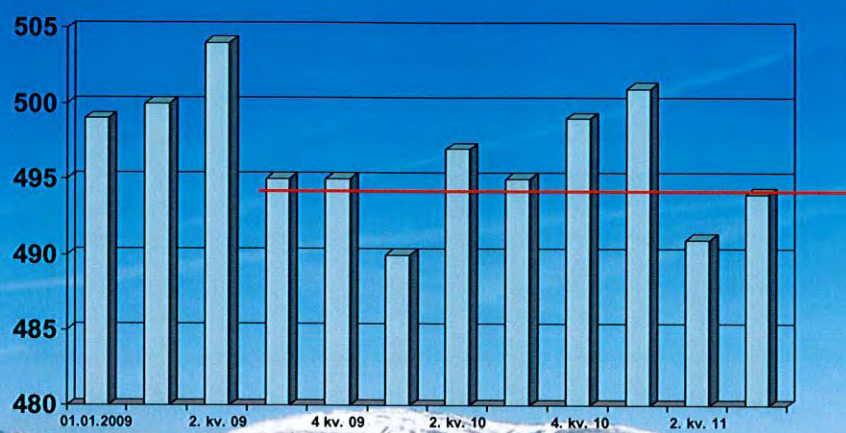
Totalt sett konkluderer evalueringen med at prosjektet til dels har hatt for ambisiøse målsettinger til å la seg realisere over en treårsperiode, og til dels hatt for visjonære målsettinger til at det er mulig å måle konkret måloppnåelse. Til tross for dette har prosjektet oppnådd mye gjennom økt kommunalt samarbeid, mobilisering av mange innbyggere i et bredt spekter av aktiviteter, restituering av en regional identitet internt, og synliggjøring av regionen, med dens muligheter og utfordringer, eksternt."

Bygdeforsknings konklusjon om befolkningsutviklingen er riktig dersom folketallet pr. 2011.12.31. sammenlignes med folketallet pr. 2009.01.01 (prosjektstart). Konklusjonen er også riktig dersom folketallet i regionen ses under ett. Men ut fra styringsgruppens definisjon av målet om stabilisering av

folketallet, kan det hevdes at denne viktige målsettingen er oppfylt i Lierne og Hotagen, mens det fortsatt er nedgang i Røyrvik Frostviken.

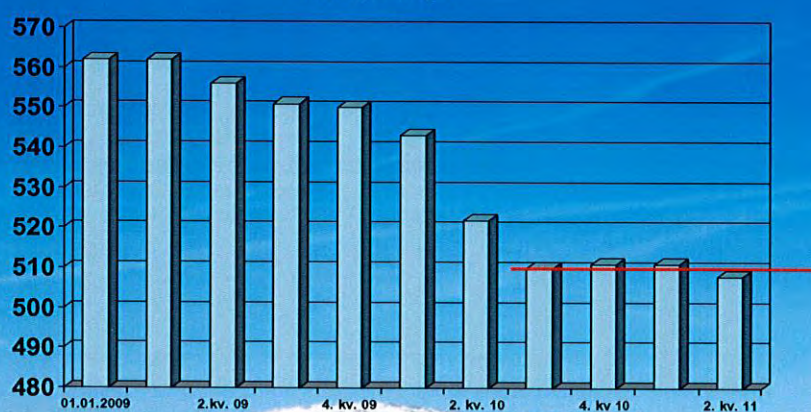

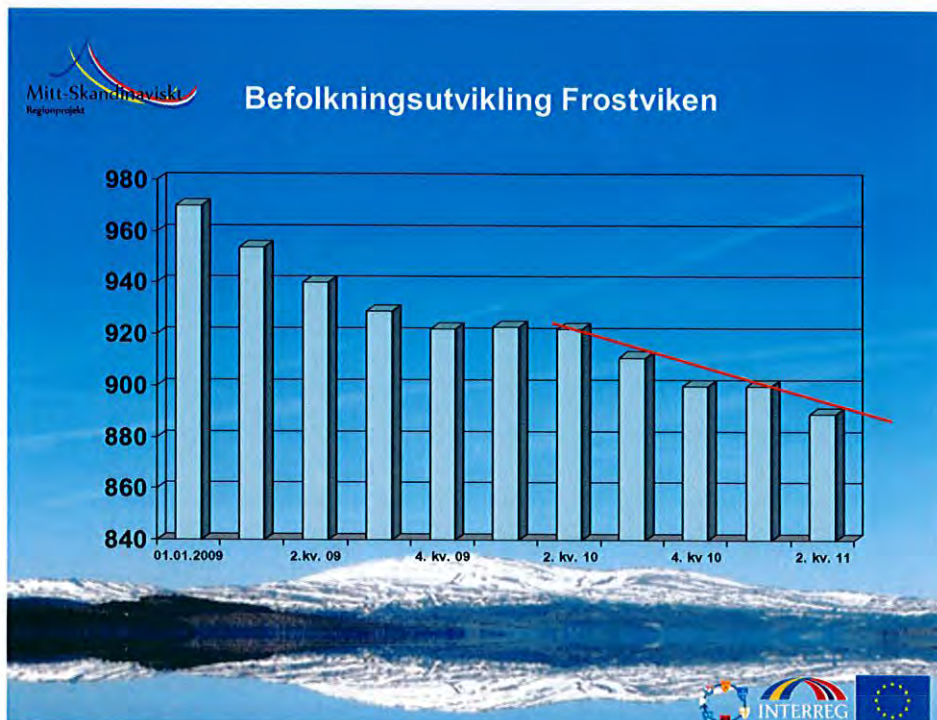
Befolkningsutvikling Rørvik

Befolkningsutvikling Hotagen

Inkl. Lillholmsjø

Tilgjengelig sysselsettingsstatistikk på norsk side viser også at det har vært stabil sysselsetting **regnet i årsverk** i prosjektperioden. Det har imidlertid vært nedgang i deltidssysselsettingen innen helse- og omsorgssektoren og i bygg og anlegg. Dette er en ønsket utvikling.

Prosjektets aktiviteter har ført til økt mediainteresse for regionen og større oppmerksomhet omkring regionen både hos befolkningen og hos regionale og sentrale myndigheter. Dette vil på sikt styrke regionen.

Det viktigste resultatet som er oppnådd i dialogen med sentrale myndigheter er vedtaket om boligtilskudd til distriktene. Dette er en forsøksordning over 3 år, og tilskuddet er begrenset til 20 % av byggekostnadene eller maksimalt kr. 600.000. Retningslinjene for dette virkemiddelet ligger tett opp til det forslag som Midt-Skandinavisk Regionprosjekt har arbeidet med i snart 3 år. Det forventes at virkemiddelet vil få betydning for boligbyggingen i Lierne og Røyrvik og dermed på netto tilflytting og tilgangen på arbeidskraft. Prosjektets betydning for etableringen av denne ordningen dokumenteres gjennom flertallsmerknaden ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2012 hvor det blant annet heter:

"Flertallet (alle unntatt Fremskrittspartiet) har merket seg at kommunene Lierne og Røyrvik, som deltar i Interreg-prosjektet Midt-Skandinavisk Regionprosjekt har stilt seg til disposisjon for forsøksordninger i distriktpolitikken og etterlyst en ordning med boligtilskudd." (Statsbudsjettets kapittel 4.3.8.3. Post 70 Boligetablering i distriktene)

Retningslinjene for tilskuddsordningen er fastsatt og Lierne og Røyrvik arbeider med søknad om å delta som forsøkskommuner.

I og med at prosjektet har valgt å bruke ressurser på en ekstern og uavhengig vurdering av prosjektet oppnådde resultater og effekter, tar vi med følgende utdrag fra rapporten fra Bygdeforskning:

"Til tross for nedgang i befolkningsgrunnlaget kan delprosjektene helse og skole vise til konkrete resultater på styrkingen av det offentlige tjenestetilbudet. Dette har skjedd gjennom regionalt samarbeid, utnytting av ledig kapasitet til å dekke behov i andre deler av regionen, ved felles bruk av ressurser, og ved investering i ny infrastruktur som videokonferanseutstyr til bruk i skolen.

Prosjektet har oppnådd få konkrete resultater når det gjelder nedbygging av grensehindre i løpet av prosjektperioden. Dette målet er derfor ikke nådd innenfor prosjektperioden. Prosjektet har drevet et aktivt arbeid med synliggjøring av særlige problemer og utfordringer knyttet til riksgrensen som deler regionen. Regionale og nasjonale politikere og myndigheter har blitt kontaktet og forsøkt påvirket for å få til politiske endringer, eventuelt som prøveordning for regionen. Dette har vakt positiv interesse, men uten at det så langt har gitt resultater.

MSR kan i større grad tilskrives resultater som er mer indirekte knyttet til hovedmålene. Dette er etablering av møteplasser på mange arenaer der folk møtes og blir kjent, utvikler nettverk og etablerer samarbeid. Disse møteplassene har også bidratt til å skape (eller gjenopprette) en regional identitet for folk i regionen. På grunn av bredden har prosjektet mobilisert forholdsvis mange til å delta på ulike aktiviteter. Eksternt har prosjektet gjort regionen mer synlig. Det er skapt en destinasjon innen reiselivet, og både muligheter og utfordringer er satt på dagsorden.

Disse resultatene kan indirekte og på lengre sikt bidra til å nå flere av hovedmålene for MSR. Blant flere spørsmål var utvalget som svarte på spørreundersøkelsen, i størst grad enig i at regionen hadde blitt mer attraktiv å flytte til, og at livskvaliteten for innbyggerne hadde økt. Selv om disse respondentene står nærmere prosjektet enn folk flest, er det grunn til å anta at prosjektets omfang og bredde har gjort det synlig for de fleste. Bevisstheten om at det skjer et utviklingsarbeid, og at mange andre i regionen er involvert, kan i seg selv ha en positiv effekt på viljen til å bli boende og satse på ei framtid i regionen.

På flere områder har prosjektet gitt resultater som er varige ut over en prosjektperiode. Det gjelder områder hvor det er kostnadsbesparende for kommunene å drive samarbeid, som innen helse og skole. Det gjelder også innenfor reiseliv der prosjektet har bidratt til fysiske anlegg, og der det er etablert en egen destinasjon og merkevare for regionen (Vaajma). Også bladet Gränsnytt som er høyt verdsatt, er et viktig resultat av prosjektet, og som dermed har gode forutsetninger for å bli videreført. Dette er likevel et eksempel på resultat der det må jobbes godt med å finne alternativ finansiering for å opprettholde aktiviteten.

På andre områder er ettervirkningene mer usikre og personavhengige. Det gjelder alle møteplasser som er etablert og drevet fram av prosjektlederne og delprosjektene. Når ingen lenger har det som betalt oppgave å ta initiativ til møter og arrangementer, blir videreføring avhengig av at tilstrekkelig mange opplever tiltaket som nyttig og vil delta, samt at en eller flere blant disse er villig til å ta initiativ for å organisere aktiviteten. Hvordan delprosjektene blir avsluttet, særlig i en situasjon der andre delprosjekter blir videreført i en ny prosjektfase, kan ha betydning for videre engasjement utenom prosjektet. Her er det viktig å fokusere på resultater som er oppnådd og delmål som er nådd. De involverte må oppfordres til å videreføre resultatene fra prosjektet som positive bidrag til utviklingen i regionen.

Uavhengig av videreførte aktiviteter vil prosjektet ha bidratt til immaterielle verdier ut over prosjektperioden. Økt kontakt og kjennskap til hverandre på tvers i regionen og nye nettverk er noe som består. Utfordringen blir eventuelt å vedlikeholde kontakten hvis arenaene forsvinner. Tilsvarende gjelder for den kompetanse som er bygd opp internt i prosjektet og i kommunene på å drive utviklingsprosjekter.

MSR har mobilisert et betydelig antall personer til engasjement og deltakelse i prosjektet. Dette er også forventet ut fra prosjektets store økonomiske ramme. Det avgjørende vedrørende mobilisering er derimot om prosjektet har mobilisert ressurser til utviklingsarbeidet ut over det som er direkte generert av prosjektets egen finansiering. Dette er det vanskelig å måle, men evalueringen har ikke avdekket at dette har skjedd i særlig utstrekning. Kritiske utsagn har snarere ment at prosjektet i for stor grad har levd sitt eget liv. En bedre indikasjon på mobiliseringseffekten vil imidlertid bli synlig etter at prosjektet er avsluttet, og aktiviteter må videreføres med interne ressurser.

En indikasjon på manglende mobilisering er også manglende integrering av prosjektet i kommunenes daglige drift. Rapporten har beskrevet kontrasten mellom å bruke prosjektet som en katalysator for å bygge opp utviklingskompetanse i kommunen og gjøre denne til en samfunnsutvikler, og på den andre siden isolere prosjektet fra den daglige driften og bruke det som alibi for utviklingsarbeidet som kommunen har et ansvar for. Virkeligheten ligger et sted mellom disse ytterpunktene og den varierer fra område til område. Helse og skole er delprosjekter som er godt integrert i kommunenes drift, mens næringsutvikling i større grad ser ut til å være isolert som aktivitet i prosjektet.

Overfor regionale og nasjonale myndigheter har prosjektet bare delvis klart å skape en nødvendig forankring. Mange av målene er forenlig med både svensk og norsk distriktspolitikk, og er således lett å forankre i distriktspolitikken både regionalt og nasjonalt. Mål og foreslåtte virkemidler knyttet til grenseproblematikken har derimot vært både for mange og for vidtrekkende til å kunne forankres på et høyere politisk nivå – også som prøveordninger. Dermed har arbeidet på disse områdene blitt avgrenset til å drive politisk påvirkning for å synliggjøre de utfordringene som ligger til grunn for foreslåtte tiltak, snarere enn å arbeide for etablering og implementering av nye virkemidler.”

3.1.4. Övrigt

Prosjektmålene har vært en kombinasjon av mål rettet mot endringer og utvikling internt i regionen og mål rettet mot at eksterne myndigheter skal skape endringer for regionen. Prosjektet har vært et grenseoverskridende prosjekt, og man har også ønsket å gjøre det til et grensesprengende prosjekt som skal viske ut så mye som mulig av riksgrensen for å skape en helhetlig region på flest mulig samfunnsområder. Dette har gitt grunnlag for målene om å fjerne grensehindre, prøve nye virkemidler, og derigjennom skape et utstillingsvindu i distriktspolitikken. Å lykkes med disse målsettingene er avhengig av at eksterne myndigheter vedtar endringer. Dermed ligger kontrollen i forhold til måloppnåelse eksternt, og aktørene i prosjektet kan kun påvirke, mens resultater og konsekvenser for innbyggerne i regionen er avhengig av eksternt politikk. Dett e er også et langsiktig arbeid, men mye av løsningen ligger i å arbeide etter den modellen som er beskrevet i kapittel 4 nedenfor. Videre er det viktig at prosjektet greier å etablere et godt samarbeid mellom kommunens politiske ledelse, regionale politikere og sentrale myndigheter for å lykkes i arbeidet med å påvirke rammebetingelsene og å fjerne grensehinder.

Det store fokuset på fjerning av grensehindre, og etablering av særlige politiske virkemidler som skal gjøre det mer attraktivt å bo i regionen, gjør at kontrollen over regionens utvikling plasseres eksternt. Dette kan isolert sett virke passiviserende, og det kan virke negativt på mobiliseringen av regionens egne innbyggere og ressurser for å utnytte muligheter og skape utvikling. I tillegg kan argumentasjonen for særlige ordninger og overføringer til regionens innbyggere, eksempelvis støtte til boligfinansiering, også skape en negativ signaleffekt om at regionen i utgangspunktet er lite attraktiv og mangler muligheter. Både i styringsgruppa og prosjektledelsen har vært bevisst på denne balansegangen, og kombinasjonen av mål og virkeområder for prosjektet understreker at det er satt mye ressurser inn på å mobilisere til utvikling innenfra i regionen.

Et tredje forhold som skal nevnes under dette avsnittet er manglende integrering i kommunenes daglig drift. Prosjektet har ikke lyktes godt nok på dette området, og prosjektet har i for stor grad blitt et alibi for det utviklingsarbeidet som kommunene har ansvaret for. I neste fase vil det bli lagt større vekt på å bruke prosjektet som katalysator for å bygge utviklingskompetanse i kommunene og gjøre disse til samfunnsutviklere.

3.2. UNGDOMSPROJEKTET

3.2.1. Prosjektbeskrivning

Ungdomsgruppen har bestått av vuxna i form av en prosjektledare i 50 % stilling och en representant ifrån varje kommun som bidragit med 10 % tjänst som en del av kommunernas direktfinansierade insatser. Utöver det har varje kommun haft 1-3 ungdomar i projektgruppen vilket har varit en väldigt viktig beståndsdel, dels i själva gruppen men även en viktig länk ut till de övriga ungdomarna i regionen. Ungdomsprojektet har under projektets period haft möten med ca 1 månads mellanrum. Syftet med dessa möten har varit att tillsammans diskutera och komma fram till de olika initiativen som gruppen tagit för att nå de mål som varit uppsatta. Kostnader för dessa möten är till 100 % finansierade av projektet.

Ungdomsgruppens mål har varit följande:

Framtidstro i regionen och att bygga positiva relationer mellan ungdomar, ungdomsarbetare och politiker på båda sidor av gränsen.

I sin strävan att nå dessa mål har Ungdomsgruppen jobbat efter dessa delmål:

- *Stimulerande fritidsaktiviteter och arrangemang*
- *Hjälpa ungdomarna skapa gemensamma mötesplatser i regionen*
- *Intervjuer, diskussion och uppföljning av och med ungdomar*
- *Demokratisk ungdomskonferens*

Nedan följer en beskrivning av de olika arrangemang och arbetssätt Ungdomsgruppen använt sig av för att nå dessa mål:

2009

Rockkonsert

Tillsammans med Kulturgruppen i projektet arrangerades en rockkonsert i Gäddede kyrka. Arrangemanget var lyckat och lockade båda svenska och norska ungdomar. Frostvikens församling bidrog med 3000 kr till arrangemanget. Övriga kostnader delades jämnt mellan Ungdoms och Kulturprojektet.

2010

"Flyktingloppets Rave Party"

Flyktingloppet är en av Frostviken och Lierne kommun: s största arrangemang och är ett skidlopp som går mellan Nordli till Gäddede och samlar totalt ca 2 000 startande skidåkare i olika klasser och åldrar från både Norge och Sverige. Under Flyktingloppet anordnas dans där åldergränser är 15 år och många ungdomar rör sig i samhället under denna kväll och en vis oro har ibland uppstått. Därför valde Ungdomsgruppen att anordna ett drogfritt Rave party för att locka dessa drivande ungdomar under ordnade former. Arrangemanget blev väldigt lyckat och Ungdomsgruppen skall föra en dialog med arrangörerna för Flyktingloppet, om att detta ska bli ett återkommande arrangemang som Flyktingsloppskommittén driver.

Sommarjobb

Ungdomsgruppen har under våren inventerat ibland företag i regionen i hopp om att

skapa fler sommarjobb. Resultatet av inventeringen gav 30 nya arbetstillfällen för ungdomarna i regionen. Av dessa 30 tillfällen tillsattes 17 under sommaren. En utvärdering gjordes då vi tyckte att för få av de arbetstillfällen som gavs, tillsattes. Efter att vi varit i kontakt med de företag som utlovat arbete fick vi följande svar som sammanfattas enligt följande:

Fyra av de 30 utlovade arbetstillfällena kunde inte uppfyllas då företagens förutsättningar ändrats. Fyra arbetstillfällen blev aldrig tillsatta på grund av att ingen sökte. Fem tillsattes av andra personer/ungdomar som inte hade någon direkt koppling till projektets satsning.

Enkätundersökning

Under sommaren genomfördes en enkätundersökning av ungdomar med fokus på tankar om framtiden, utbildning, fritid och viljan att vilja bo kvar i regionen. Projektet anställde i ungdom i varje kommun för att genomföra enkäten.

Enkäten vände sig till ungdomarna i regionen mellan 14-26 år. Totalt blev 411 ungdomar intervjuade vilket motsvarar 95 % och en kortfattad sammanfattning av resultatet redovisas här:

Undersökningen visar att hela 24 % av ungdomarna funderar på att starta eget företag. Undersökningen visar också att nästan 50 % av ungdomarna har planer på att vidareutbilda sig efter gymnasiet. Av de ungdomar som bor kvar i regionen, önskar 58 % att bosätta sig där när de är klara med sin utbildning, i ålderskategorin 22-26 år ligger siffran på hela 75 %.

Av de ungdomar som flyttat från regionen svarar 25 % att de önskar att flytta tillbaka, lika stor andel svarar "jag vet inte". Ungdomarna från Frostviken är de som allra helst vill flytta tillbaka, siffran ligger på lite drygt 30 %. På frågan om vad som upplevs bra i hemkommunen framhålls framför allt natur, uppväxtmiljö, trygghet samt öppenhet

bland befolkningen. På den negativa sidan lyfts långa avstånd, dåliga kommunikationer (Internet och mobiltelefonförmåga) och vägar samt jobbmöjligheter i framtiden.
Kostnad för enkätundersökning: Norge 35 000 NOK (inkl. lön för ungdomsarbetare)

Ungdomskonferens

Den 8 oktober genomfördes Ungdomskonferensen i Nordli: s nya sporthall, ett av ungdomsprojektets största delmål. I konferensen deltog ungdomar och politiker från de fyra kommunerna och uppslutningen var god med ca 160 deltagare. Under dagen arbetade ungdomar och politiker med ett processarbete där grunden för dagen var frågan: Vad brinner du för?

Efter många livliga diskussioner och väl genomfört processarbete, rangordnades ungdomarnas önskemål som en beställningslista till kommunernas politiker enligt följande:

1. Idrottsturneringar mellan Norge och Sverige
2. Gemensam fritidsklubb
3. Motocrossbana
4. Konstgräsplaner (en på svensk och en på norsk sida)
5. Bättre vägar
6. Köpcentrum
7. Bättre kollektivtrafik
8. Bowlinghall
9. Bio
10. Ny skola i Föllinge

Av de önskemål som kom fram under dagen har styrgruppen för regionprojektet prioriterat de fem första punkterna. Vi tycker att det är av stor vikt att dessa arbetas vidare med.

Ungdomskonferensen var ett väldigt lyckat arrangemang och de önskemål som kom fram under dagen är realistiska. Resultatet av arbetet med de prioriterade punkterna kommer att presenteras senare del av rapporten.

Kostnad för Ungdomskonferensen: 80 000 NOK

Ungdomsreportrar

Ungdomsgruppen har tillsammans med informationsgruppen och Radio Krokomb startat upp ett arbete med ungdomsreportrar. Två ungdomar som utgör ungdomsreportrar i regionen. De fick en intensivkurs hos Radio Krokomb och förväntas nu bidra med reportage i både Gränsnytt och Radio Krokomb.

Ungdomarna har under året gjort en del små reportage i projektets egna tidning Gränsnytt. Tyvärr har engagemanget mattas av med tiden och i skrivandets stund är ingen av reportrarna aktiva. Enligt ungdomarna själva var tidsbristen pga. av studier en stor bidragande orsak.

Vaajma Cup

Som en direkt koppling till resultatet från ungdomskonferensen och även helt i linje med ungdomsprojektets målsättningar, har ungdomsgruppen tillsammans med Stortangens skola i Nordli arrangerat en fotbollscup i december. Det var ca 50 ungdomar, representerade från tre skolor i regionen som deltog under cupen. Dagen blev väldigt lyckad och arrangörernas tanke med mixade lag mellan skolorna hoppas vi har bidragit till ökade kontakter mellan ungdomarna.

2011

Skiddag Holand

Detta arrangemang genomfördes i Holand 19 Mars och 26 Ungdomar från Sörli, Nordli och Röyrvik deltog. I huvudsak var dagen fri men det gjordes avbrott för gemensam lunch och tävlingar. Gruppen delades i i lag, blandat killar och tjejer och från de olika byarna, detta för att öka chanserna till nya gemenskaper. Dagen blev väldigt lyckad med många glada tillrop och skratt. Det negativa var att deltagande från Frostviken och Hotagen uteblev. Kostnad för Skiddagen: 14 900kr

Flyktinglopps kul

Ungdomsgruppen anordnade under Flyktingloppet en ungdomskväll på Församlingshemmet i Gäddede helt efter ungdomarnas egna önskemål. Under kvällen kom och gick ungdomarna och totalt hade vi ca 25 ungdomar vilket kan tyckas vara en väldigt låg siffra. Men med tanke på att ungdomarna är totalt 32 st i klass 7-9 vilket var målgruppen så var uppslutningen god. Under kvällen spelades spel och en del musik, både på skiva men även live. Vi anordnade även föräldravandring och cirkulerade ute mellan kl. 21.00-01.30 och inga bråk el liknade inrapporterades. Arrangemanget var till största del riktad mot ungdomarna i Gäddede men även ungdomar ifrån de övriga kommunerna var inbjudna. Tyvärr var intresset ifrån de övriga kommunerna väldigt svagt så inga övriga förutom Gäddede ungdomarna deltog i arrangemanget.

Ungdomsråd

Ungdomsgruppens mål har varit att skapa fungerande ungdomsråd i alla fyra kommuner. I dagsläget finns det ett väl fungerande råd i Lierne kommun och en dialog med Strömsund kommun har inletts men ännu har inget råd etablerats. I de övriga två kommunerna har inget skett så här långt.

Sommarjobb

Efter förra årets väldigt positiva satsning på att hitta och skapa sommarjobb åt våra ungdomar i regionen gjordes även denna vår en liknade satsning. Efter inventering hos de lokala företagen kunde vi skicka ut en platsannons där 14-15 jobb var tillgängliga. Efter återkoppling till de företag som erbjudit jobb fick vi följande resultat: 13 av de 15 utlovade jobben blev tillsatta och hade en direkt koppling till projektets platsannons. De övriga två jobben som utlovats drogs in pga. ändrade förutsättningar.

Kostnaden för sommarjobb är de fyra ungdomar, en ifrån varje kommun som anställdes för att genomföra enkätundersökning.

Sommarlovsentreprenörerna

I samband med enkätundersökning som gjordes förra sommaren framkom det att många ungdomar i regionen är intresserade av entreprenörskap. För att ta vara på detta så

valde delprojektet Ungdom att tillsammans med delprojekt Näringsliv att genomföra konceptet "Sommarlovsentreprenörer", där ungdomarna ges möjlighet att

få vara sina egna entreprenörer över sommaren och driva sina egna affärsidéer. Anna Jonasson och Mats Falk gick en kurs för att bli handledare i Sundsvall.

Efter avslutad handledarutbildning startade vi marknadsföring för att locka ungdomar till konceptet. Under maj månad gjordes utskick till alla gymnasieelever i regionen med information. Vi träffade samtliga ungdomar på grundskolan och gav även dem information om konceptet. Trots en gedigen informationsinsats var det bara 4 ungdomar som anmälde sig. I juni startade vi upp Sommarlovsentreprenörerna med en Kick Off vecka, sen startade ungdomarnas upp sin verksamhet veckan efter. Två av ungdomarna drev café och två utförde trädgårdsarbeten. Efter sommaren gjordes en utvärdering av de ungdomar som deltagit i Sommarlovsentreprenörerna och ungdomarna var väldigt nöjda och påbörjade direkt att planera vad de skulle driva för företag nästa sommar. Vi hoppas och tror att dessa ungdomar kommer att bidra till att antalet sökande nästa år ökar. Kostnader för Sommarlovsentreprenörerna har tagits av Näringslivsprojektet

Gränseliret

Gränseliret är en gemensam satsning för fotboll och drivs gemensamt av de olika klubbarna i regionen. Tillsammans skapar klubbarna goda förutsättningar för Cuper och kretsserier. Klubbarna gjorde en gemensam skrivelse till ungdomsprojektet och sökte hjälp för att klara de höga kostnaderna. Risken för att Gränseliret inte skulle kunna genomföras var stor. Detta var en väldigt positiv satsning och ligger helt i linje med vad som kom fram under förra årets ungdomskonferens. Projektet bidrog med 80 000 kr i Gränseliret varav 50 % av kostnaderna fördelades på svensk ekonomi.

Camp Vaajma

Camp Vaajma var en av ungdomsgruppens största satsningar under 2011. Tanken med Camp Vaajma var att ungdomar i regionen tillsammans under ett veckoslut skulle leva vildmarksliv, där fokus skulle läggas på att skapa nya gemenskaper och utvecklas och växa som personer. Trots en gedigen marknadsföring blev arrangemanget tvunget att ställas in pga. för få anmällda.

Diskotek

Ungdomarna i delprojektets referensgrupp önskade att projektet medfinansierade 2 st. diskotek som anordnas av Li-Verten i Nordli under 2011. Ungdomar ifrån hela regionen har varit inbjuden. Kostanden uppgick till 6 000kr

Enkätundersökning

Ungdomsgruppen har på uppdrag ifrån styrgruppen även under sommaren 2011 genomfört en enkätundersökning i regionen. Årets undersökning har även i år genomförts av ungdomar i regionen. Årets enkät bygger på den tidigare men med en mer preciserad frågeställning. Sammanställningen av enkäten är i skrivandets stund inte färdig. Kostnad för Enkätundersökningen: 35 000 NOK.

Motocrossbana

En väldigt engagerad familj i Gäddede kontaktade Ungdomsprojektet angående funderingar kring en motor crossbana i Gäddede. När kontakten togs hade familjen redan anordnat med mark och arrende för banan. Eftersom detta var en prioriterad punkt på förra årets ungdomskonferens kändes det väldigt viktigt att stötta och engagera sig i denna fråga. Banan är även tänkt att kunna användas vintertid för snöskoter. Projektet har tillsammans med den aktiva familjen hjälps

åt att söka medel för att starta bygget av banan. Efter att alla olika tillstånd blev klara och positiva besked om bidrag så drog banbygget igång. Arbetet har gått väldigt bra och många ideella krafter har gjort att banans struktur blivit klar innan snön satte stop. Om allt går enligt planerna kommer banan att invigas under juni månad 2012. Alla inblandade är övertygade om att det kommer att bli en viktig mötesplats för ungdomar i regionen. Lierne kommun har bidragit med 25 000 NOK och även projektet med 50 000 SEK.

Ungdomskonferens

För andra året i rad anordnades en Ungdomskonferens. Konferensen hölls den 28 oktober och även detta Liernehallen i Nordli. Årets tema för konferensen var Boende och Arbete. Det var en väldigt god uppslutning ibland ungdomar och politiker ifrån regionen och totalt deltog ca 230 personer under dagen. Processarbetet under dagen gick lite trögt, troligtvis var temat som var lite tungjobbat en orsak men även att processledaren inte lyckades fullt ut att skapa goda diskussioner. Dagen gav ändå en del spännande tankar om framtiden och en kort sammanställning gav följande:

I stort sett var det en positiv syn på att kunna bo kvar och leva i sin hembygd stor. Mängden av unga som sade sig under dagen vilja stanna kvar eller återvända i vuxen ålder är klart jämförbar med enkätundersökningen som gjordes under fjolåret.

Bristen på kommunikation är den punkt som tydligast gör sig gällande. Specifikt är det vägar och transporter via tåg och bussar som träder fram men även transportvägar för företag. Bredband är kanske det absolut tydligaste tecknet att det knakar i kommunikationerna. Man kan arbeta över nätet och det går att skaffa sig utbildning via nätet. Unga idag har ett annat sätt att kommunicera med varandra och detta sker ofta över någon form av data eller telefoni.

Kommunikation med vuxenvärlden är även den bristfällig gällande politiker och myndigheter. Det efterfrågas ungdomsråd och samverkan där politiker lyssnar och talar med unga och inte till dem. Att veta hur man talar med politiker på ett sätt så de förstår vad unga vill ha sagt är inte lätt. Dagen visade dock att vuxna faktiskt lyssnar och hör mer än de visar. Att unga kan få svar på sina frågor.

Bristen på bostäder var också ett ämne som diskuterades flitigt. Dels behövs det byggas fler bostäder men även hitta en lösning på alla de tomma hus som finns i regionen och bara används sporadiskt under året. Som avslutning redovisas en del av de punkter som under dagen kom fram gällande temat Arbete och Boende.

Arbete

- * Gruvindustri
- * Jordbruk, Naturbruk
- * Egenföretagare
- * Hälsa och vård
- * Bättre Internet/Fiber

Boende

- * Billigare att bygga i glesbyggd
- * Boplikt
- * Fler bostäder
- * Fylla tomma hus/Uthyrning
- * Prioritera husförsäljning till barnfamiljer

Kostnad för Ungdomskonferensen: 80 000kr

Julbal

En gemensam julbal för ungdomarna i regionen har varit ett återkommande arrangemang under ett antal år och har varit ett väldigt lyckade arrangemang. Ungdomsprojektet planerade årets julbal som i år kommer att hållas 17 dec i

Stora Blåsjön. Ca 170 ungdomar ifrån regionen deltog i en mat, musik, leker og danstillställning som blev stort uppskattad. Kostnad 27 700 SEK

3.2.2. Målgrupp

Målgruppen for Ungdomsprojektet har i huvudsak varit ungdomar i Grundskola (Ungdomsskole) og Gymnasieskola (Videregående skole) men även äldre ungdomar. Ungdomsgruppen tycker att målgruppen nått til stor del i samband med någon av de arrangemang som skapats under projektiden. I vissa avseenden önskar man att deltagarantalet varit högre, men i åldern 13-16 år anser vi att de flesta i regionen på ett eller annat sett varit delaktig i ungdomsgruppens arrangemang. Däremot i åldern 17-25 år har deltagarantalet varit lägre, og något man bör ha satsat mer på.

3.2.3. Resultat og resultatindikatorer samt effekter

Ungdomsgruppens huvudmål *”Att skapa framtidstro i regionen og att bygga positive relationer mellom ungdomar, ungdomsarbetare og politikere på båda sider av gränsen”* har til veldigt stor del lyckats med en liten reservation for framtidstro, där det fortfarande finns arbete kvar att göra, for att fler ungdomar i regionen skall känna en sterkere framtidstro.

Vad det gäller Ungdomsprojektets delmål (*1. Stimulerande fritidsaktiviteter og arrangemang. 2. Hjälpa ungdomarna skapa gemensamma mötesplatser i regionen. 3. Intervjuer, diskussion og oppfølging av og med ungdomar. 4. Demokratisk ungdomskonferens*) har gruppen mycket väl igenom de olika arrangemang som skapats under projektiden oppnått dessa mål. Effekterna av Ungdomsgruppens olika arrangemang har redan gett resultat i att kontakten i mellom ungdomarna, spesielt länderna emellan har ökat. Sen har vi genom dialog med ungdomarna fått sterke indikationer på att ungdomarna ser fram i mot fler arrangemang og möjligheten att träffas igen.

3.2.4. Övrigt

Ungdomsgruppen har i huvudsak kommunisert med ungdomarna via e-post og Facebook for att sprida informasjon inför olika arrangemang m.m. Det man borde ha gjort oftare är att åka ut og träffa ungdomarna for att få en nära kontakt og på ett bättre sätt förmedla de olika budskapen.

3.3. KULTURPROSJEKTET

3.3.1. Prosjektbeskrivning

Kulturprosjektet ble ledet av en delprosjektleder med teaterfaglig kompetanse i 60 % stilling. I tillegg ble det etablert en arbeidsgruppe med 4 kulturarbeidere/skuespillere.

Kulturens rolle i regionprosjektet har vært å være et bindeledd mellom befolkningen i hele regionen med formål om å skape forståelse for hverandre og å øke den regionale identiteten og livskvaliteten. Dette ved å arrangere,

understøtte/inspirere til å arrangere og oppfordre til flere kulturelle grensesamarbeid mellom Røyrvik, Hotagen, Strömsund og Lierne. Delprosjektets mål har vært å styrke den lokale kulturen og identiteten samt å skape møteplasser for befolkningen i regionen.

Delprosjektet har hatt følgende mål:

1. *Etablere et kulturnettverk, med spesielt vekt på teatervirksomheten i regionen.*
1. *Understøtte de allerede eksisterende samarbeidsprosjekt som er etablert innen kultur, idrett, sang og dans.*
2. *Gjenskape det tidligere kulturarrangementet Berättarveckan.*

Delprosjektet har valgt å styrke den lokale kulturen og identiteten ved å arbeide med det kulturelle nettverket. Dette ved å arrangere hyppige møter mellom kulturledere i regionen og med delprosjektene Ungdoms, Skole og Reiseiv/turisme og ved å skape forskjellige møteplasser med et bredt kulturelt mangfold for både voksne og barn.

De viktigste aktivitetene/arrangementene i delprosjektet har vært:

- Understøtting av Gränskören (korsamarbeid Lierne og Hotagen).
- Kulturboksen (idéboks for kulturaktiviteter).
- Rockekonserter ti Gäddede Kyrka.
- Grenseturne med diktlesing og visesang.
- Årlig filmfestival i Valsjöbyn.
- Regionale dansekurs og dansefester.
- Utarbeidelse av regionalt sommerprogram (oversikt over kulturarrangement i regionen).
- Kunstuke på Galleri Lierne (4 årstider ved grensen, kunstturne, intimkonserter).
- Informasjonsmøter i alle kommuner.
- Julekonserter.
- Q-teateret.
- Arrangert Berättarveckan i 2011.
- Barneteateret "Ut i det blå".
- Arrangert grenserevyen "2xKveli å'n Hurtig".

Ved prosjektstart var planen å utvikle delprosjektet i to faser der den første fasen omfattet etablering av kulturnettverk hvor kompetanseheving, utveksling av idéer og kartlegging og felles markedsføring av kulturaktiviteter. I den andre fasen skulle det vurderes om det var grunnlag for en felles teateradministrasjon i regionen.

Delprosjektene har realisert målene om å opprette kulturnettverk og møteplasser og på den måten styrket kulturen og identiteten i regionen. Flere av disse vil bli videreført etter prosjektslutt. Delprosjektet har imidlertid ikke funnet tilstrekkelig interesse for å etablere en felles teateradministrasjon i regionen. Innenfor idrett har delprosjektet valgt å samarbeide med delprosjekt Ungdom.

3.3.2. Målgruppe

Delprosjektet har hatt hele befolkningen som målgruppe; barn, ungdom, voksne og eldre samt innflyttere, utflyttere og turister. Arrangement og aktiviteter har vært tilpasset de ulike målgruppene. Den store deltakelsen dokumenterer at delprosjektet har nådd ut til målgruppene.

3.3.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Delprosjektet har oppnådd følgende resultater:

- Det er skapt totalt 8 kulturelle møteplasser.
- Det er skapt 3 arrangement som vil gå videre etter at prosjektet er avsluttet:
 1. Filmfestivalen i Valsjöbyn (Hotagen)
 2. Kunstuken på Galleri Lierne (Lierne)
 3. Berättarveckan (Strömsund)
- Til sammen 6 grenseoverskridende turnéer er gjennomført.
- Flere lokale arrangement er gjort grenseoverskridende.
- Gjennom møteaktiviteten i delprosjektet, samarbeid med kommunenes kulturmedarbeidere og kontakten med regionens befolkning er de kulturelle nettverkene styrket.

I løpet av prosjektperioden er 40 arrangement/aktiviteter gjennomført og ca. 3.000 personer har deltatt i aktivitetene.

Delprosjektet har ikke klart å skape varige kulturarbeidsplasser i regionen. For øvrig har delprosjektet realisert sine målbare mål. Mål relatert til identitet og livskvalitet er vanskeligere å måle, men interessen for delprosjektets aktiviteter og arrangement tyder på at prosjektet har lyktes med å styrke kulturen og identiteten. Parallelt med dette har det vært økt interesse for eksisterende kulturarrangement.

3.3.4. Øvrig

I et stort geografisk område med relativt lite folk er det en utfordring å gjennomføre selvfinansierende kulturarrangement. Delprosjektet har ønsket å nå ut til alle, både store og små, som har ulike interesser innenfor kultur, og på den måten skapt nye interessefelt for de ulike aldersgrupper.

Det har også vært viktig for delprosjektet å vise befolkningen at kultur koster. Delprosjektet har derfor tatt inngangspenger på enkelte arrangement. Disse inntektene er brukt til å arrangere flere arrangement.

3.4. INFORMATIONSPROJEKTET

3.4.1. Projektbeskrivning

Delprojekt Information har bestått av en delprojektledare på 70 % tjänst samt 4 st. medarbetare på vardera 10 % direktfinansierade insatser. Arbetet i gruppen har bestått i att planera och producera artiklar och material till tidningen GränsNytt som givits ut 5-6 nummer per år. Därutöver har hemsidan www.gransprojekt.eu producerats och kontinuerligt uppdaterats samt ett Nyhetsbrev givits ut en gång per månad sen halvårsskiftet 2010.

Kostnaderna i delprojektet har till största del använts till

Tryck av GränsNytt

Distribution av GränsNytt via posten

Engångskostnad för att starta upp hemsidan

Radioutrustning åt ungdomsredaktion – 6 000 kr

Sommarinlaga i Gränsnytt

Resor (bilhyra + bensin) för delprojektledare att göra intervjuer och ta fotografier till artiklar i tidning och hemsida

Lokalhyra – för möten med infogrupp (+ luncher), videokonferenser

3.4.2. Målgrupp

Det finns tre huvudsakliga målgrupper. Den första är alla människor som bor i Vaajmaregionen, organisationer, företag och föreningar verksamma i regionen. De har alla nåtts av delprojektets aktiviteter. Nyttan är svår att mäta, men troligen har till exempel artiklar om gränshinder varit till gagn för företagare. Målgruppen har fått information om vad som händer i regionen istort såväl som smått.

Den andra målgruppen är övriga intresserade av gränsproblematik samt beslutsfattare på olika positioner som projektet hoppas nå med påverkansarbetet för undanröjandet av gränshinder. Det är ministrar och departementen, riksdagsledamöter och lokalpolitiker, forskarinstitut och universitet samt andra privatpersoner såväl som organisationer som särskilt önskat information från Mitt-skandinaviskt Regionprojekt. Delprojektets mål har varit att nå ut, vilket uppnåtts, huruvida informationen sedan bidrar till att huvudprojektets målsättning genomförs får framtiden utvisa.

Den tredje gruppen är de andra delprojekten samt huvudprojektet. Denna målgrupp har tagit del av samma information som övriga två målgruppen. Däremot har delprojektet misslyckats till viss del att vidarebefordra information mellan delprojekten. Orsaken är dels att antalet delprojekt och personer involverade varit för stor och dels att informationsprojektet fokuserat på de andra två målgrupperna.

3.4.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Målet med informationsgruppens arbete är att skapa intresse och engagemang för projektet och arbetet som de olika projektgrupperna bedriver i området. Informationen sprids huvudsakligen genom två kanaler:

- Tidningen Gränsnytt
- Projektets hemsida www.gransprojekt.eu
- Pressmeddelanden och övriga mediakontakter

Huvudmål 1) Intern och extern informationsspridning om arbetet inom Mitt-skandinaviskt Regionprojekt.

Genom tidningen Gränsnytt, hemsidan, nyhetsbrev samt facebook har information om projektet nått den externa målgruppen. Alla boende i regionen får varje månad en ny tidning i brevlådan. Hemsidan (i snitt drygt 900 unika besökare i månaden) och facebook (70 medlemmar) uppdateras kontinuerligt. Dessutom skickas nyhetsbrevet till alla departementen, ministrar, riksdagsledamöter, och till institutioner och organisationer med intresse av gränsproblematik. Pressmeddelande till media har varit en viktig funktion för att nå ut till en större allmänhet utanför regionen.

Den interna informationsspridningen har använt samma kanaler till projektmedarbetarna, utöver de traditionella formerna av möten, personliga samtal och e-post. I viss mån har den interna informationen varit mer problematisk än den externa. Många delprojekt och ett stort antal medarbetare har inneburit att informationen mellan projekten ibland försvagats. En effekt av informationsinsatsen är att regionens människor känner större gemenskap, till stor del härrör detta från tvåspråkigheten i informationskanalerna. Detta underlättar fler och fördjupade samarbeten över gränsen i framtiden.

Huvudmål 2) Vara en förmedlare av nyheter från regionen samt belysa och öka kunskapen kring de gränshinder som förekommer både för privatpersoner och företag.

Nyheter från regionen publiceras ständigt i tidning, hemsida och nyhetsbrev. Alla i regionen har tillgång till minst en av dessa kanaler. Gränshinder beskrivs ofta i tidningen och ett extratjockt temanummer handlade exklusivt om gränshinder. Flera artiklar belyste ämnet ur olika perspektiv ökade på så vis kunskapen bland befolkningen. En omedelbar effekt är att människor i regionen är mer pålästa om hur gränshindren drabbar andra boende, samt införstådda med att det är problematiska frågor som inte löses i en handvändning.

Förhoppningsvis är denna kunskap en källa till en bredare folklig mobilisering mot att undanröja gränshinder.

Nyheter som projektet är direkt inblandat i marknadsförs alltid med utskick av pressmeddelande till lokal och regional media, i vissa fall även till nationell press- och etermedia.

Huvudmål 3) Skapa intresse och engagemang bland befolkningen i området samt hos politiker, organisationer, föreningar, näringsliv med flera på lokal, regional och central nivå.

På lokal nivå har framför allt Gränsnytt skapat intresse och engagemang.

Delprojektet annonserar alltid lokala events eller händelser.

På regional och central nivå är det svårare att mäta genomslagskraften.

Delprojektet skickar varje månad ut både tidning och nyhetsbrev (med

hänvisning till hemsida och facebook) till beslutsfattare, organisationer och föreningar. Det är en del av påverkansarbetet för att lyfta frågan om gränshinder till en högre nivå. Först när projektets andra fas lyckats undanröja några gränshinder kan man peka på informationsinsatsens lyckade resultat. Dock har ett antal pressmeddelanden medfört att projektet fått genomslag i både svensk och norsk media.

Delmål a) Ge ut tidningen Gränsnytt (sex nummer/år).

Tidningen har kommit ut utan försening vid varje utgivningsdatum.

Delmål b) Bygga upp en hemsida för tidningen Gränsnytt och Mitt-Skandinaviskt Regionprojekt. Det finns en fungerande hemsida.

Delmål c) Skapa intresse och engagemang för projektet och området.

Informationskanalerna har fungerat väl, tidningen läses och hemsidan besöks. Projektet är intimt sammankopplat med Gränsnytt.

Delmål d) Skapa en ungdomsredaktion.

Det skapades en ungdomsredaktion. Två ungdomar, med stöd av delprojektledaren, skrev artiklar och sände dessutom ut radioprogram i samarbete med Radio Krokomb. Det var väldigt uppskattat. Tyvärr hoppade ungdomarna av under sommaren 2011 på grund av andra åtaganden. Projektet kommer att försöka lokalisera andra intresserade ungdomar att fortsätta arbetet under fas 2.

Delmål e) Öka samarbetet med övriga delprojekt.

Med vissa delprojekt har samarbetet varit bra, med andra har det varit sämre av olika orsaker. Generellt har det varit svårt med så många olika delprojekt och medarbetare att klara av den interna kommunikationen. Störst fokus har legat på extern kommunikation, det vill säga till boende i regionen samt "nyckelpersoner" på regional och central nivå. Fortsättningsvis kommer ökad kraft läggas på detta moment, som dessutom blir enklare att genomföra med färre delprojekt och en mindre och mer sammansvetsad medarbetargrupp.

Delmål f) Ta fram lämpligt presentationsmaterial för huvudprojektet och delprojektet vid behov.

I den mån informationsprojektet blivit tillfrågad har material färdigställts, såsom annonser och pressmeddelanden. Flera av delprojektet har själva framställt presentationsmaterial.

Delmål g) Skapa en arena för annonsering från kommun, näringsliv och föreningar.

I varje nummer av Gränsnytt finns minst en sida avsett för annonser. Då detta är ett projekt icke-vinstdrivande får vi inte ta betalt för annonser. Det har inneburit att vi varit selektiva och endast publicerat annonser som bedömts vara av allmänt

interesse for menneskene i regionen. Til eksempel forelesninger, konserter, teater, sportevenemang, marknader men også allmän kommuninformation, lediga kommunala bostäder eller inflyttarservice. I några fall har även privata näringsidkare fått annonser, då ofta med en tydlig ”regional” vinkel som till exempel lokala hantverk eller tjänster.

Vid några tillfällen har det även gjorts annonsinlagor i tidningen. Fyra sidor om Korallgrottan, Bjurälven, Observatoriet och Planetariet.

Skolan i Valsjöbyn framställde 2010 en elevtidning som distribuerades tillsammans med Gränsnytt och kom på så vis nådde ut till hela regionen.

3.4.4. Övrigt

Gränsnytt är populär i regionen. Vid intervjuer eller andra tillfällen frågar jag alltid om vad som kan förbättra tidningen, samtliga svarar att tidningen är riktigt bra – ibland får jag tips på vad vi kan skriva om framöver. Tidningen är en av de saker som människor först nämner när ombuds beskriva projektet, det är ett bra betyg. Hemsida och facebook i all ära men de kan inte konkurrera med en tryckt tidning som kommer gratis i brevlådan.

Människor läser och tar till sig informationen från projektet, däremot har det varit svårare med interaktionen. Först och främst är det facebook som är vårt forum för allmänt deltagande. Statistik visar att många öppnar, läser och i viss mån ”gillar” inlägg på projektets facebook sida men det är få kommentarer från läsarna. Kanske skulle projektet behöva ytterligare ett forum där innehållet styrs av folket i regionen.

3.5. SKOLPROJEKTET

3.5.1. Projektbeskrivning

1.1.1.1 Prosjektmål

Prosjektets hovedmål har vært å opprettholde en kvalitativ god skole i regionen selv om elevtallet går ned.

1.1.1.2 Delmål

- *Prosjektet skal legge vekt på vår felles natur - og kulturarv.*
- *Prosjektet skal skape felles arena for kompetanseutvikling i regionen.*
- *Prosjektet skal bidra til økt identitet, tilhørighet og stolthet ved å synliggjøre kvalitetene i lokalsamfunnene.*

1.1.1.3 Prosjektorganisering

Delprosjektet har hatt delprosjektleder i 20 % stilling

I tillegg har delprosjektet hatt en arbeidsgruppe bestående av:

Rektor Røyrvik skole

Rektor Frostviks skolen (Gäddede / Jorm)

Rektor Tunnsjø oppvekstsenter
Rektor Stortangen skole
Rektor Sørli skole
Rektor Föllingebygdes skole (Valsjøbyn skole)
Lærer Valsjøbyn skola
Lærer Jormvattnes skola

Delprosjektet har hatt referansegrupper bestående av personalet ved skolene, foreldre, elever

1.1.1.4 Planlagt verksamheter / aktiviteter og avvikelser underveis

- Informere om prosjektet til foreldre, elever og personalet.
- Beskrive nå - situasjonen, elevtall, lærerkompetanse, bygninger, reiseavstand.
- Analyse av dagens lærerplaner på norsk og svensk side. Forskjeller og likheter.
- Analyse av dagens lov, regelverk på norsk og svensk side. Hvilke hindringer og hvilke muligheter finnes.
- Beskrive framtidsbildet fra 2009 til 2015.
- Utvikle et system for valgfrihet slik at elevene kan velge hvilken skole de vil gå på i regionen.
- Videreutvikle felles skoledager mellom Tunnsjø og Jorm.
- Valsjøbyn og Sørli samarbeider om svømmeopplæringen. Samarbeidet her utviklet seg til også å omfatte mer enn bare svømming; - språkprosjekt, samisk kultur, skolebio/kino og teaterforestillinger.
- Ungdomskoletrinnet / högstadiet i regionen samarbeider om undervisningen / samisk undervisning ved hjelp av fjernundervisningsutstyr.
- Utvikle et enda tettere samarbeid mellom Gäddede og Stortangen etter hvert som elevtallet går ned i Frostviken, med sikte på å etablere en felles ungdomskole / högstadie inntil folketallet igjen er i økning. De politiske signalene fra Strömsund har gjort dette arbeidet uaktuelt i denne prosjektperioden, i stede har det vært lagt vekt på felles aktiviteter blant annet entreprenørskap, friluftsliv og opplegg rundt observatoriet i Gäddede.
- Gjennomføre kompetanseutviklingstiltak / studiebesøk.
- Beskrive mulige økonomiske konsekvenser.

3.5.2. Målgrupp

Målgruppen for skoleprosjektet er elever, foreldre, personalet ved Røyrvik -, Jorm -, Tunnsjø -, Gäddede -, Stortangen -, Sørli – og Valsjøbyn skoler og skoleadministrasjonene i kommunene Røyrvik -, Strömsund -, Lierne – og Krokom. Totalt utgjør dette ca. 330 elever og deres foreldre (mellom 550 – 580) og mellom 60 - 70 ansatte.

3.5.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Delprosjektet har prioritert følgende aktiviteter:

- Prosjektet skal legge vekt på vår felles natur - og kulturarv.
- Felles aktivitetsdager mellom skolene, har innhold av felles historie (Flyktingerennet), likheter og forskjeller i språket, felles kulturaktiviteter, mye uteaktiviteter f.eks. - observatoriet på Gäddede, Bjurelven Jorm – Tunnsjø, Regnsfallet Valsjøbyn – Sørli.
- Prosjektet skal skape felles arena for kompetanseutvikling i regionen.
- Felles studietur til Trondheim. Blir mer av dette når videokonferanseutstyret kommer på plass.
- Prosjektet skal bidra til økt identitet, tilhørighet og stolthet ved å synliggjøre kvalitetene i lokalsamfunnene.
- Viser til delmål 1, i tillegg til at de er på besøk til hverandre og får vise fram sitt lokalsamfunn for de andre elevene.

Oppgavespesifikasjon og resultatoppnåelse:

HA – 01 Informere om prosjektet til foreldre, elever og personalet

Gjøremål:	Informere gjennom et eget informasjonsbrev, foreldermøter, personalmøter.
Hensikt:	Skape forståelse for prosjektet. Forebygge konflikter.
Resultat:	Positive holdninger. Motivasjon til å bidra i prosjektet. Gjennomført referansegruppemøter med både foreldre, elever og personalet, i tillegg et eget møte med samiske foreldre. Tema på foreldremøter og personalmøter på skolene. Alle har tilgang til nettsiden http://www.gransprosjekt.eu/ og avisen Gränsnytt hvor det kommer ”prosjektnytt” og artikler om konkrete tiltak i skoleprosjektet.

HA – 02 Oppdatere beskrivelsen av nå-situasjonen, elevtall, lærerkompetanse, bygninger, reiseavstand.

Gjøremål:	Kartlegge skolerelaterte fakta fra de 4 kommunene.
Hensikt:	Skape en ens virkelighetsoppfatning av hvordan nå-situasjonen er
Resultat:	Gi et grunnlag for de videre beslutningene for nødvendigheten av de foreslåtte tiltakene. Viser til delrapport ”Status skolverket i regionen”.

HA – 03 Oppdatere analyse av dagens lærerplaner på norsk og svensk side. Forskjeller og likheter.

Gjøremål:	En sammenstilling av forskjeller og likheter i dagens læreplaner.
Hensikt:	Finnes det noen felles pedagogisk plattform.
Resultat:	Et grunnlag for pedagogisk samarbeid. Viser til delrapport ”Status skolverket i regionen”.

HA – 04 Oppdatere analyse av dagens lov, regelverk på norsk og svensk side. Hvilke hindringer og hvilke muligheter finnes.

Gjøre mål:	En sammenstilling av hindringer og muligheter.
Hensikt:	Hva må det søkes om dispensasjoner for å gjennomføre tiltakene.
Resultat:	Søknad om dispensasjoner. Viser til delrapport "Status skolverket i regionen".

HA – 05 Beskrive framtidsbildet fra 2009 til 2015.

Gjøre mål:	Kartlegge hvilke langsiktige trender som er i kommunene.
Hensikt:	Grunnlag for tiltakene.
Resultat:	Kunne fatte de riktige strategiske beslutningene. Viser til delrapport "Status skoleverket i regionen".

HA – 06 Tiltak til forsøk og utviklingsarbeid som krever dispensasjon fra lov og regelverk.

Gjøre mål:	Søke dispensasjoner og lage FOU-planer
Hensikt:	Redusere hindringene og øke mulighetene for gjennomføring av tiltakene.
Resultat:	På bakgrunn av delrapport "Status skolverket i regionen", og de tiltakene som blitt planlagt i løpet av prosjektperioden, så har det ikke vært behov for å søke om dispensasjon fra verken læreplaner eller lovverk..

HA – 07 Utvikle et system for valgfrihet slik at elevene kan velge hvilken skole de vil gå på i regionen.

Gjøre mål:	Utrede grunnlaget for en slik valgfrihet og utarbeide alternative måter å gjøre det på.
Hensikt:	Elevene skal kunne velge hvilken skole de vil gå på.
Resultat:	Dette har vært tema på referansegruppemøtene. Lagt fram som egen sak på styringsgruppens møte 05.04.11. Følgende ble vedtatt: 1. Alle må søke sin egen kommune om skolegang på annen skole i egen kommune eller i en annen kommune. 2. Forhold som det skal legges positivt vekt på i behandlingen av søknadene: a. Geografi: - lang avstand til egen skole skal legges vekt på i søknad om å gå på en annen skole som er nærmere b. Familieforhold: - familier som er norsk / svensk enten i foreldre eller besteforeldre leddet skal vurderes positivt om man ønsker gå på skole på andre siden av gränsen. 3. Vedlagt avtaleutkast (mellom Lierne og Røyrvik) brukes som mal for avtaler mellom kommunene i regionprosjektet.

HA – 08 Videreutvikle forsøk med felles skoledrift mellom Tunnsjø og Jorm.

Gjøre mål:	En felles skoledag annenhver uke.(Se egen plan)
Hensikt:	Lære å kjenne hverandre både lærere og elever. Utnytte forskjellen i kompetanse, lokaler og undervisningsutstyr.
Resultat:	Skolene har hatt fra 1 til 2 samarbeidsdager i måneden gjennom hele perioden. Språk og kulturforståelse har vært et gjennomgående tema hele tiden. I tillegg har de gjennomført vanlige skoledager med ordinær undervisning sammen. Som metode i det arbeidet har de i stor utstrekning brukt felles nærområde som arbeidsfelt. Eksempel på konkrete tema; - Bjurelven, Skånaliseter, Havdalen, Linnvasselv kraftstasjon, lokale matproduksjon og mattradisjoner, lokale juletradisjoner, lokale danstradisjoner, lokale skolemuseum, Flyktingerennet, Naturum, Nasjonalparksenter, Observatoriet, skidag, friidrettsdag, sykkel og mattedag, språk dag. For mer detaljer vises til kvartalsrapportene. Samarbeidet måtte dessverre avsluttes da Lierne kommune vedtok å legge ned Tunnsjø oppvekstsenter fra 01.08.11.

HA – 09 Samarbeid mellom Gäddede og Stortangen.

Gjøre mål:	Planlegge to felles aktiviteter pr. trinn pr. termin. (Se egen plan)
Hensikt:	Lære å kjenne hverandre både lærere, elever og foreldre. Utnytte forskjellen i kompetanse, lokaler og undervisningsutstyr.
Resultat:	Skolene har samarbeidet på tre nivå, småskolen, mellomtrinnet og høgstadiet. Det største samarbeidsprosjektet de har hatt er et entreprenørprosjekt der de bygde to svåvare og solgte dem etterpå, for dette fikk de en første pris på entreprenørskapsmessen i Namsskogan. Eksempel på konkrete tema; - Observatoriet, juleskuespill, vatten, entreprenørskap ved bygging og salg av to svåvarere, felles kulturdager, Flyktingerennet, skidag, Vaajma Cup, Astrid Lindgren, matematikkens, kjemi, naturfag, kroppssøving, Korallgrotten, Bjurelven, felles språk dag, Stiklestad, Hembygdsgården, livredning.

HA – 09 Valsjøbyen og Sørli samarbeider om svømmeopplæringen.

Gjøre mål:	Planlegge en felles aktivitet en gang pr måned. (Se egen plan)
Hensikt:	Lære å kjenne hverandre både lærere og elever. Utnytte forskjellen i kompetanse, lokaler og undervisningsutstyr.
Resultat:	Har vært en utfordring å etablere godt samarbeid mellom en liten skole som Valsjøbyen og en stor skole som Sørli, men det har skolene løst på en utmerket måte og etablert samarbeidet på småskolen og mellomtrinnet. Sørli skole har samarbeidet med de andre høgstadieskolene om språkundervisning. Hovedarbeidsområder har vært språk og samisk kultur, men også konkrete emner som matematikk. Sammen med Gränsnytt ga de ut et eget avisbilag. Eksempel på konkrete tema; - rovdyrstema, , renskötsel, Barnens rajd, skolebier, juleverksted, påskeverksted, musikkforestillinger, teater, svømming, skidag, friidrettsdag, orienteringsdag, lokal historie, Stiklestad, Jamtli, kystleirskole.

HA – 10 Ungdomskoletrinnet / högstadiet i regionen samarbeider om undervisningen / samisk undervisning ved hjelp av fjernundervisningsutstyr. (Røyrvik, Gäddede, Stortangen, Sørli)

Gjøre mål:	Utarbeide felles kravsspesifikasjoner for fjernundervisningsutstyr. Hente inn tilbud på utstyr på både norsk og svensk side. Innkjøp og montering av utstyret. Kompetanseheving på bruken av utstyret. Prøve det ut i forbindelse med språkundervisning.
Hensikt:	Felles fjernundervisning i regionen.
Resultat:	Stortangen og Sørli har etablert en felles språkdag hver uke på ungdomstrinnet vekselvis på Stortangen og i Sørli. Arbeidsgruppen bestående av rektorene på högstadieskolene har signalisert at det er og vil bli mangel på språkkompetanse skolene i regionen. Gruppen har sett på muligheten til å bruke videokonferanseutstyr. IKT-driftsansvarlig i skolene i Lierne ble engasjert til sammen med arbeidsgruppen å utvikle kravsspesifikasjoner, planlegge kjøp, montering og opplæring på utstyret. I denne perioden var det planlagt en studietur til Pajala i nord-Sverige, men den lot seg ikke gjennomføre, i stede ble det en studietur til Trondheim, der vi fikk demonstrert bruken av videokonferanseutstyr på gymnas / videregående skole nivå. Ved skolestart høsten 2011 var utstyret på plass på alle skolene og høsten 2011 har gått med til utprøving. Konkret er det undervist i spansk fra Sørli skole til Gäddede skolen. Videokonferanseutstyret gir større muligheter for bruk av felles kompetansepersonell i skolene, det redusere avstandsulempene i samarbeidet, redusere kostnaden med transport av personell og elever, men det betyr ikke at en også må ha fysiske treffpunkt mellom elevene og mellom lærer og elev.
Utfordringer:	Det er ikke utviklet undervisningsmetoder for bruk av videokonferanseutstyr i fjernundervisning, derfor må dette utvikles gjennom at skolene samarbeider om enkelte undervisningsopplegg. En annen utfordring er at både Valsjøbyen og Gäddede har for dårlig nettkapasitet pr. dato.

HA – 11 Utvikle et enda tettere samarbeid mellom Gäddede og Stortangen etter hvert som elevtallet går ned i Frostviken, med sikte på å etablere en felles ungdomskole / högstadie inntil folketallet igjen er i økning.

Gjøre mål:	Utrede det reelle grunnlaget for et tettere samarbeid, eventuelt felles ungdomskole / högstadie mellom Gäddede og Stortangen.
Hensikt:	Ha et alternativ til högstadieskole enten på Gäddede eller at elevene må reise inn til Strömsund.
Resultat:	Denne arbeidsoppgaven ble aldri en realitet, da politikerne i Strömsund kommune signaliserte at dette ikke var en aktuell problemstilling i prosjektperioden.

HA – 12 Beskrive mulige økonomiske konsekvenser..

Gjøre mål:	På hvilke områder fører det til økte / reduserte kostnader.
Hensikt:	Er tiltakene mulig å gjennomføre.
Resultat:	De ulike emnene det er samarbeidet om innenfor dette prosjektet har vist at det ikke er grunnlag for økonomiske innsparingsmuligheter sammenlignet med dagens drift pga de store fysiske avstandene, men det er mulig å opprettholde en kvalitativ god grunnskole i regionen ved å samarbeide om personalkompetanse bla ved hjelp av videokonferanseutstyret.

HA – 13 Sluttrapport.

Gjøre mål:	Samle inn erfaringene fra arbeidet i prosjektet og skrive rapporten.
Hensikt:	Svare på problemstillingene / mål og delmål i prosjektet.
Resultat:	Gjennomført.

3.5.4. Övrigt

En annen langsiktig effekt er en opprettholdes av de offentlige tjenestene på et tilfredsstillende kvalitativt nivå, mer samarbeid og rasjonell bruk av personal – og lokalitets ressurser som er i regionen. I tillegg vil det bidra til å finne tilbake til det kulturelle fellesskapet som dette området tidligere var preget av, men som på grunn av gränshinder og at samfunnene på svensk side har orientert seg østover, og på norsk side vestover, innenfor eget land, i stede for øst – vest over grensen som det var i tidligere tider, noe som 6 grenseoverganger er et synlig bevis for.

Dette er et viktig bidrag for å bygge fellesskap i denne grenseregionen, dette fellesskapet vil etter hvert gi effekt på samarbeid innenfor næringslivet, reiselivsnæringen og de offentlige tjenestene.

3.6. HÄLSA- & SJUKVÅRDSPROJEKTET**3.6.1. Projektbeskrivning**

Delprosjektet har haft en delprosjektledare på 20 % tjänst under hela projektperioden. Delprosjektet skiftet delprosjektledare i januar 2010. Till sitt förfogande har delprosjektledaren haft en projektgrupp bestående av en representant från respektive kommun på vardera 10 % tjänst.

Gruppens målsättning är att analysera strukturer och lämna förslag för att upprätthålla en fullgod adekvat service och tillräcklig kapacitet för invånarna i det geografiska projekt området vad avser hälso-/sjukvård samt vård och omsorg. Ingen specifik uppdelning av det geografiska området har gjorts i målsättningen. Vidare skall förslagen konstrueras utan att kostnaderna för kommunerna ökar.

Projektperioden har till största del präglats av diskussioner, planering, möten, skrivelser och förankringsprocesser. Gruppen har identifierat samverkansområden, skapat nätverk, haft personliga kontakter, lärt sig de olika ländernas system och regelverk samt framtagande och praktiskt arbete för att förverkliga tre huvudområden för samverkan.

- Samverkan om Korttidsplatser
- Läkarsamverkan/HC-samverkan
- Samverkan om Ambulansverksamheten.

3.6.2. Målgrupp

Målgruppen för delprojektet har i första hand varit regionens invånare. Men även verksamheterna sjukvård samt omsorg som bedrivs av kommuner, fylken och landsting inom regionen. Och även direkt för dessa huvudmän. Nyttan av projektet avser såväl invånarna, i form av ökad tillgänglighet/närhet till hembygden samt huvudmännen för sjukvård respektive omsorg, främst i form av lägre kostnader.

De avvikelser som har varit är att 2 av de tre målsättningarna inte till fullo förverkligats. Skälen till detta har dels varit införandet av en ny lag i Sverige, LOV (Lagen om valfrihet) där effekten av LOV blev klarlagd och att för lite tid fanns kvar för att klara av samtliga målsättningar samt byte av medarbetare i projektgruppen (bland annat delprojektledare).

På prioritetssområde Läkarsamverkan / HC samverkan har arbetet av olika uppkomna skäl, särskilt införandet av LOV i Sverige, kraftigt bromsats upp tidsmässigt.

På område Ambulansverksamhet har det visat sig innehålla svåra delar att nå samstämmighet omkring. Det handlar om hur man skall jämföra utbildningar, kompetensnivåer, insatstider etc. och flera huvudmän är också involverade på det området än i de övriga.

3.6.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Vi kan i dagsläget konstatera att den konkretisering vi tidigt avsåg har utvecklats till del enligt vår målsättning. Det första som hände i projektet var arbetet att få tillgång en **tandläkare** i Frostviken/Röryvik. I detta arbete var huvudprojektledningen oss behjälplig. Vidare genomfördes en **kartläggning** och identifiering av möjliga samverkansområden. Under projekt tiden har bl. a projektgruppsmedlem från Krokoms kommun både **informerat** och haft **dialog med invånarna i området** vid anordnade träffar. Vi har även haft dialog under tidens gång med personal och kunder i affären, Valsjöbyn och vid naturliga träffar i området.

Det största genombrottet har skett i projektets slutfas och detta inom **samverkan om korttidsplatser**. Samtliga ingående kommuner i MSR har godkänt vårt förslag om samverkan vad avser korttidsplatser inom regionen. Och samtliga

verksamhetschefer har dessutom undertecknat avtal om denna samverkan. Detta kan betecknas som ett genombrott.

Ett av huvudmålen är att öka servicen, vilket vi anser att vi uppnått med avtalet. Från teoretiska resonemang och diskussioner till att bli en verklighet till gagn för såväl invånare som kommunens verksamhet. Detta har skett i projektets absoluta slutskede och blir verklighet vid årsskiftet 2011/2012. Mätmetod är enkel. Vi vet hur många korttidsplatser varje enskild kommun har idag och det totala antalet, vilket nu blir tillgängliga för samtliga kommuner.

3.6.4. Övrigt

Sammanfattningsvis kan vi dock konstatera att vårt arbete, våra målsättningar och tidplaner/processer i stort sett, med mindre avvikelser, har kunnat hållas. Dock har vi kunnat konstatera att det finns många olika och fler samverkansområden med stor potential som inte hunnits med innan detta projekt avslutades. Skälet till detta har främst varit att inkörningsperioden med att hitta samverkansformer, bygga upp strukturer och lära in regelverk, lagar mm har tagit klart längre tid än vad som inledningsvis förutsågs.

3.7. NÄRINGSLEVSPROJEKTET

3.7.1. Projektbeskrivning

Delprojekt näringsliv har bestått av delprojektledare i 50 % tjänst, samt en arbetsgrupp på 4×10 %. Arbetsgruppen har bestått av näringslivsutvecklarna i respektive kommun.

I starten av projektet utgick vi från frågeställningar och utmaningar som man kommit fram till var aktuella under förprojektarbetet. Delprojektets målsättning blev därför följande;

- *Främja samarbete mellan företagen i regionen för att utveckla näringslivet.*
- *Synliggöra näringslivet och dess betydelse för samhället.*
- *Göra det möjligt för små- och enmansföretag att nyttja hemmamarknaden på båda sidor om gränsen.*
- *Samarbeta om konkreta näringslivsprojekt över gränsen.*
- *Öka intresset för entreprenörskap och näringsliv hos ungdomarna.*
- *Etablera en "Gränsfond" för näringslivet i regionen.*
- *Öka tillgången på arbetskraft.*

Aktiviteterna som vi genomfört för att uppnå målen är att främja samarbetet mellan företagen där vi har arrangerat företagsträffar med olika teman och på olika platser i regionen.

- 200911 Gäddede, "Samarbete" föreläsare Richard Uski, Trångsviksbolaget.
- 20100315 Nordli, "Gränshinder/gränsmöjligheter", föreläsare Edel Marie Storaunet samt lokala företag.

- 20101109 Åkersjön, "Generationsskifte/ägarskiftet i företag". Föreläsare Daniel Wikberg, Växla och Bengt-Owe Palmgren, BOP
- 20111130 Gäddede, "Marknadsföring/destinationsutveckling och entreprenörskap" Föreläsare Eva Wold, Den Gyldne Omvei och Ulla Gredemyr, Sommarlovsentreprenör.

Träffarna har varit ett bra tillfälle att ge en lägesrapport om projektarbetet och det är uppskattat.

För att utveckla regionen mot den moderna landsbygd som vi önskar kunna marknadsföra är kommunikationer viktiga. Vi har samlat berörda företag, tjänstemän och politiker för att diskutera vikten av bredband i regionen. Ett tjugotal samlades i Rörvattnet och tittade på varandras utvecklingsplaner och eventuellt samarbete. Vi konstaterade att intresse fanns och att man inom kommunerna måste ena sig för i vilken takt och utsträckning man ska utveckla bredbandet för att sen återigen samlas och fortsätta samtalet. Projektet finansierade en konsult som tog fram underlag för en gemensam bredbandssatsning.

För att synliggöra näringslivet har vi presenterat några företag i Gränsnytt, vi har bloggat om näringslivet och vi har under sista året även spridit information på facebook.

Efter ett initiativ av hantverksföretagen som önskade ett ökat samarbete har vi undersökt intresset för samannonsering. Vi erbjöd ett gratis annonstillfälle i Gränsnytt och planerar för ett gemensamt utskick till fritidshusägare.

För att förenkla möjligheten att nyttja hela hemmamarknaden, dvs. närområdet på båda sidor om gränsen, har vi jobbat mycket med information. Vi har rätt ut vilka föreställningar som finns, vad som ligger bakom och hur man kan lösa problemet.

Gränsnytt har stått för mycket av den allmänna informationen samt företagsträffar där man fått information men även kommit i kontakt med samarbetspartners och företag som i dagsläget arbetar med daglig import/export och kan vara behjälpliga.

Vi hade en välbesökt informationsdag med representanter från Norsk/Svensk Tull och Skatteverket. En del med information och en del med tillfälle att ställa konkreta frågor om just sina frågeställningar. Vägledning om hur man använder hemsidor och var man ska vända sig vid frågor om import och export. En person som arbetat med spedition har delat med sig av sina kunskaper på föreläsningar samt varit kontaktperson till dem som behöver hjälp.

Ett av de stora problemen är att man måste betala moms för jordbruksmaskiner och andra entreprenadmaskiner när man tar dem över gränsen. Det är ett system som försvårar samarbete inom t.ex. jordbruket där man skulle kunna ha gemensamma maskinringar och få en stor sänkning av investeringskostnader. Frågan har förts vidare av huvudprojektet till berörda myndigheter. När det gäller konkreta samarbetsprojekt över gränsen har vi fört samman referensgrupper för att lokalisera aktuella aktiviteter.

I förprojektplanen fanns frågan om att utveckla fiskodlingsbranschen i regionen. Vi har följt ett odlingsföretag genom processen att bygga upp en förädlingsanläggning samt planlägga för en utökad odlingsanläggning. Tillsammans med extern finansiär från ett förädlingsföretag i Norge startade man företaget Jemtlandsfisk AB som byggt ett slakteri i Gäddede. Arbetsgruppen har varit involverad i processen och bl.a. haft fullmakt från företaget för att kunna följa arbetet upp emot myndigheterna. För att snabba på samrådsprocess med grannarna har vi ringt runt. Vi har fått en hel del erfarenhet av att arbeta med ett konkret fall och de myndigheter som berörs. I Jämtland finns projekt, Aquabest, i regi av Region Jämtland samt JiLu som vi haft kontakt med för att ha aktuell information till företaget, det handlar om foder, utbildning och vattenbruksplaner. Företaget får själva besluta om man avser att göra egen vattenbruks plan eller avvakta projektet. Klart är att när nu en slaktanläggning står klar för att livsmedelslokal godkännas kan vi räkna med att 3-5 säsongsanställningar är resultatet så här långt.

Referensgrupp jordbruk/skogbruk har haft ett möte där man kom med konkreta beställningar på möjliga punkter att arbeta vidare med i projektet. Det är jordbruksmaskiner över gränsen, veterinärsamarbete och ökad förtjänst genom förädling av egna produkter. Gruppen gjorde en studieresa till Skärvångens bymejeri som är ett bra exempel i vår region på hur man kan utveckla jordbruk och bygd genom att förädla lokala produkter.

Lokalproducerad mat är aktuellt och viktigt för producenter och turism. Vi har haft en träff med ”Söka gammalt, skapa nytt” ett interreg projekt som verkar i samma område som oss och därför är en viktig kontakt. I Valsjöbyn arrangerade vi en seminariedag med föreläsare Fia Gulliksson, matambassadör i Jämtland, som inspirerade till lokalproducerat. Ole Kristiansen, Huså Bröd, delade med sig av sina erfarenheter av att importera mjöl från Norge till Sverige och sen exportera bröd motsatt väg.

Hantverksföretag i regionen har signalerat att man vill öka samarbetet inom kommunerna och över gränsen. På deras initiativ deltog projektet på ett möte som hölls i Gäddede. Deras önskan om ökat samarbete och marknadsföring bidrog till att vi senare erbjöd alla att delta i en gemensam annons i Gränsnytt.

Tillsammans med delprojekt Samisk näring har vi deltagit i diskussioner med Frostvikens samebyar om att utveckla en samisk turismnäring i regionen. En förstudie och senare även en affärsplan/konceptbeskrivning har gjorts för att undersöka möjligheterna för att bygga en boendeanläggning i Frostviken.

Referensgruppen som vi har kallat ”Betydande näringslivspersoner med anknytning”. Fyra stora företagsledare var representerade och kommunalråd/oppositionsråd från samtliga kommuner. Ett informellt möte där vi berättade om projektet och bad om deras syn på utveckling av bygden och näringslivet.

Tillsammans med informations- och ungdomsprojektet har vi arbetat för att hitta sommarjobb till våra ungdomar genom kontakt med företag och annonser/utskick.

För att utveckla entreprenörskapet hos ungdomar har vi inlett ett samarbete med Sommarlovsentreprenör, ett koncept som bygger på "Open for business" och ägs av Västernorrlands län. Där erbjuder vi ungdomar 13-19 år att starta och driva sitt eget företag under sommarlovet. Vi har utbildat två handledare som arbetade med ungdomarna sommaren 2011. För att arbetet ska bli en helhetssatsning har vi lagt en hel del tid på att koppla ihop ungdomarna och deras företag med näringslivet i regionen. Stor vikt lades på att sprida informationen om konceptet. Vi besökte samtliga högstadieskolor, styrgruppen och ungdomsgruppen. Vi gjorde utskick till gymnasieelever och spred information via hemsida, Gränsnytt, Radio Krokomb och Facebook. Eftersom detta är något nytt har vi tagit fram flera dokument för information och anmälan. Det arrangerades en obligatorisk uppstartsvecka för ungdomarna med aktiviteter som främjar entreprenörskaps utveckling och samarbete. Handledarna följde ungdomarnas arbete under hela sommaren och avslutningen skedde tillsammans med att Strömsunds utvecklings AB hade styrelsemöte. Efter diplomutdelning blev de uppmärksammade av politiker som rosade ungdomarnas arbete.

För att öka tillgången på arbetskraft har vi valt att fokusera på bostadsproblematiken. Vi har kartlagt läget genom rundringning och annonsering. Huvudprojektet arbetar med frågan om alternativ för finansiering av nybyggnation. Genom ett brev till byalag och föreningar väddar vi dem att hjälpa till och att ta kontakt med oss när de ser möjligheter att göra en extra insats. Vi har initierat en flik som heter "flytta hit" på hemsidan och den har redan genererat intresse.

Vi har genomfört en seminariedag om "Inflyttning till en gles landsbygd med bostadsbrist". Föreläsare var journalisten och författaren Kristina Mattsson samt Egil Petter Stræte från Norsk Senter for Bygdeforskning.

Under dagen visades också utställningen om "Hungerstrejken i Stora Blåsjön 1971".

Löpande arbete för inflyttning med personlig kontakt med potentiella inflyttare och husägare. Samarbete med inflyttarprojektet "Livet på landet" som ägs av Strömsunds kommun.

3.7.2. Målgrupp

Delprojektet har riktat sig till det lokala näringslivet samt ungdomar med intresse för att utveckla sitt entreprenörskap.

På företagsträffarna har vi haft ca 200 deltagare och vi upplever att vi nått ut till de flesta och sen är det eget intresse som avgör om man vill engagera sig. Vi ser också ett större intresse bland de företag som arbetar med varor och tjänster över gränsen och som gärna ser att regler och rutiner underlättas.

För att inte göra samma sak på olika håll har vi samarbetat med andra delprojekt som turism/reiseliv, kultur, samisk näring och ungdom. Vi har även sökt samarbete med andra projekt som "söka gammalt skapa nytt" och "Livet på landet".

Förutom de enskilda företagen är kommunerna som ingår i projektet resultatmottagare. De har inom näringslivsavdelningarna fått en större kännedom om företagen i sin egen och grannkommunerna. Vi arbetar för att öka intresset

för entreprenörskap hos ungdomar vilket på längre sikt kan leda till fler företag och intäkter.

I projektplanen står det att vi ska undersöka möjligheterna för att bilda en "gränsfond" för att främja företagsetableringar. Näringslivsprojektet anser att det inte finns några hinder att bilda en fond men någon potentiell förvaltare är inte identifierad. Näringsutvecklarna anser att det redan finns medel att söka för unga företagare och ser en svårighet i att möta finansiärers krav på avkastning av satsade medel.

3.7.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Det är svårt att mäta om det gett resultat med att sprida information och skapa kontakter mellan näringslivet på respektive sida om gränsen. Förhoppningen är att man ska bli bättre på att konsumera lokalt när man känner till mer om utbudet.

Genom föreläsningar i aktuella och efterfrågade ämnen har vi bidragit till att höja kunskaperna i regionen.

När det gäller gränshinder var förhoppningarna bland företagen höga om att kunna arbeta i ett gränsfritt område. Där finner vi några besvikna men förhoppningsvis även några som tycker att de har fått lite hjälp med information om hur man går tillväga i tullärenden.

Sommarlovsentreprenör såg till att hjälpa 4 nya "företag" att driva egen verksamhet under sommaren. Samarbetet med befintliga företag var oerhört positivt och effekterna kommer att visa sig längre fram. Bra företagsklimat och så småningom lättare att växla ägarskap är förhoppningsvis en positiv effekt.

Att projektet ska bidra till att skapa en samarbetsorganisation för företagen var en av punkterna i förprojektet. I gruppdiskussioner på en av företagsträffarna kom vi fram till att man inte vill ha ännu en organisation att förhålla sig till. Vi har dock en önskan om att näringslivsutvecklarna i kommunerna även efter projektiden ska se en nytta med att samarbeta och hålla kontakten ett par gånger per år.

3.7.4. Övrigt

Arbetet med att skapa nätverk och företagsträffar är ganska krävande i både planeringstid och marknadsföring. Det har varit oerhört lärorikt för både deltagare och oss som arbetat i projektet. Vi har nu upprättat en så pass god kunskap om företag och kontaktvägar att man i nästa fas lättare kan arbeta med andra metoder som IT och direktkontakt.

3.8. TURISMPROJEKTET

3.8.1. Projektbeskrivning

Delprojekt Turism/Reiseliv har haft projektledare på 50 % tjänst. Midt i projektperioden var det skifte av delprojektleder. Arbetsgruppen har bestått av fyra representanter från lokala turistföretag och organisationer, en från varje kommun, om vardera 10 %. För att utveckla turismen har det varit viktigt att arbetsgruppen bestått av näringslivsaktörer som själva ser vad som ska göras för att öka omsättningen inom branschen.

Delprojektet har arbetat utifrån de mål som sattes upp i starten utifrån de förutsättningar som bedömdes finnas.

- *Skapa möjligheter för nätverkande och sammanföra kontakter mellan kommunerna.*
- *Undersök möjligheterna för en gemensam säljorganisation.*
- *Kartläggning av den kompetens som finns i regionen inom t.ex. guidning.*
- *Driva kompetensutvecklingsaktiviteter inom marknadskunskap, produktutveckling och sälj.*
- *Utveckla vandring som en gemensam produkt.*
- *Genomföra studieresor för att hämta kompetens, inspiration och för att bygga nätverk både inom och utanför regionen.*
- *Utveckla axeln Børgefjell, Jorm och Blåsjön som ett gemensamt resmål.*

För att skapa nätverk och upprätta kontakter har det arrangerats 2 möten där man bjudit in alla turistföretag i regionen. Det har varit viktigt för arbetsgruppen att ha sina möten på olika ställen i regionen för att lära känna verksamheterna, regionen och företagen.

”Kvalitets upplevelser i Mitt-Skandinavien” blev ett tryckt häfte för att tydligt sprida informationen om vad vi har att erbjuda. Målgrupp var turistinformationer och anläggningar som möter gäster och informerar om aktiviteter, boende och öppettider.

Det var ett omfattande arbete att sammanställa och det blev också en bra grundinformation.

Delprojektet initierade ett möte med alla som arbetar på de olika turistinformationerna i regionen. Man sammanställde vilka man uppfattade som återkommande gästkategori, viktiga sevärdheter och samarbetspunkter. Att samarbetet är viktigt för att dra nytta av varandras erfarenheter och kundregister samt att alla har behov av mer pengar till marknadsföring vilket samarbetet kan bidra till.

Projektet samlade berörda för att diskutera möjligheten att utveckla skoterturism och skoterleder. Man kom fram till att man gärna ser utveckling i form av mer guidade turer, reglerad trafik och möjlighet att köra på transitleder från Norge till Sverige. Frågan om norska leder bromsades upp vid att man inte medger undantags regler utan en lagändring. Saken ligger nu hos norska Miljödepartementet och väntar på ett avgörande. Tunnsjön blev resultatet att

man under vissa restriktioner får lov att köra på väg in till Sverige för att kunna koppla ihop "fiskeleden" med Svensk skoterled.

Under projektperioden har vi fått bekräftat att de lokala turistorganisationerna sliter med att få in pengar tillräckligt för att kunna marknadsföra sina destinationer och ingen har kommit igång med försäljning av paketerade turistiska produkter.

I starten var det mycket arbete kring "scandi-pakker" som skulle vara paketresor med upplevelser över gränsen. Det finns många fina resor att sätta ihop men man saknar fortfarande vem som ska äga och sälja produkterna.

Som ett direkt resultat av projektet startas en ekonomisk förening som kommer att ägas av Ansättfjällen, Frostviksfjäll, Röyrvik fritid och En smak av Lierne. Föreningen kommer att marknadsföra och sälja turistiska produkter i enlighet med den värdegrund som man gemensamt kommit fram till. För att alla ska veta vad vi står för har vi gjort en kommunikationsmall med destination Vaajma: s grunder. Där framkommer vikten med att destinationen kan erbjuda en resa med upplevelser från två länder och tre kulturer. Hemsidan www.vaajma.com kommer att öppnas inom kort.

Förslag på paketresor ska vara grunden för hur man sätter upp kvalitetsregler och vilka kunder man ska vända sig till.

För att hitta guider med god lokal kunskap och boende på plats i regionen, har vi annonserat i Gränsnytt och på hemsidan. För att få en bild av vilka utbildningar etc. som efterfrågas gjorde vi en enkätundersökning bland de intresserade samt kallade dem till informations möte. En grundläggande utbildningsdag med allmän kunskap om förhållningssätt, berättarteknik och målgrupper hölls av Hanne Thomsen. Arbetsgruppen har förberett de lokala utbildningsdagarna i respektive kommun och vi har tagit fram en "mall" för ett material med lokalkunskap som ska ligga till grund för den dagen.

Kompetensutveckling har skett genom en två dagars utbildning med destinationsutvecklare Johan Delfalk. Han arbetade med att tillsammans med företagen utveckla och prissätta redan befintliga lokala turist produkter.

Eva Wold pratade på en företagsträff om hur man utvecklar en liten destination och bygger ett varumärke. Hon beskrev arbetet som de själva gått igenom när man etablerat "Den gyldne omvei" som turistmål.

Projektledarna deltog på föreläsning i Östersund med Roger Brooks, destinationsutvecklare från USA.

I starten av projektet hade man som mål att hitta en gemensam reseanledning som man kan profilera området med. Vandring blev resultatet och det har vi under hela projektiden sen diskuterat och utvecklat idéer kring.

Vi har tagit fram en projektplan som utvecklats i Röyrvik men ska kunna fungera som ett underlag för samma arbete i resten av regionen.

Arbetsgruppen åkte till Östersund där vi under två dagar deltog på tankesmedja om vandringsturism tillsammans med många representanter från

turismbranschen. Vi hade också en föreläsning med Anders Blomquist som berättade om erfarenheter från Funäsdalsfjälls satsning på vandring genom konceptet "Guldturer". Studieresa till Funäsdalen har planerats men inte genomförts, för att spara tid reste vi halva vägen till Östersund där vi mötte en representant från Funäsdalen.

För att utveckla axeln Børgefjell/Jorm/Blåsjön som resmål har det arrangerats några möten och då främst med fokus på liftanläggningarna. Under ett år gjordes ett försök med gemensamt liftkort.

En punkt som tillkommit under arbetets gång är arbetet med Kurtax (turistskatt) som man vill ta ut av gästerna och boende för att finansiera "gratis" tjänster som ger ett mervärde. Vi har tittat på olika modeller som passar olika bra för kommunerna. Den mest omfattande modellen är den som tagits fram i Lierne. Modellen kan lätt användas av övriga kommuner/kommundelar. Vi har kommit fram till att det är oerhört viktigt att Kurtax är lokalt och att man känner att de pengar som man betalar går till den egna kommunen.

3.8.2. Målgrupp

Turistföretag och lokala turismutvecklings organisationer har varit huvudmålgrupp för projektets aktiviteter. De fyra organisationerna som vi i huvudsak samarbetat med är Röyrvik fritid, Lierne Fritid, Frostviksfjäll och Ansättfjällen. Turismen är en bransch där samarbete är viktigt för att man ska klara att upprätthålla service, transporter, marknadsföring etc. Det innebär också att det är relativt lätt att nå ett stort antal av företagen. Det finns även många andra företag inom olika branscher t.ex. service och dagligvaror som drar nytta av turismutvecklande åtgärder.

Ett påbörjat samarbetet mellan liftsystemen Blåsjön och Børgefjell med ett gemensamt liftkort blev avbrutet efter en säsong när den ena parten inte längre var intresserade av att fortsätta samarbetet. Vi har låtit aktiviteterna och planerna följa satsningen på turismutveckling som vi gör gemensamt för hela regionen.

Eftersom målgruppen är lokala små företag har det varit svårt att uppnå målet med studieresor. Vi har planerat för resor som ställts in för att vi haft för få deltagare.

Att utveckla besöksnäring innebär ofta att man på längre sikt också ökar servicen till fast boende och att man också marknadsför området bidrar till en positiv bild. Detta gör att kommunerna är en stor resultatmottagare av projektets aktiviteter.

3.8.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Det bästa resultatet av delprojektets arbete är att vår gränsregion fått ett gemensamt namn, *Vaajma - the Heart of Scandinavia*. En annan viktig betydelse är att det redan beslutade fortsättningsprojektet byter namn till Regionprojekt Vaajma vilket ger större tyngd även för turistiska satsningar.

Gemensamma marknadsföringsinsatser har skett främst genom Gränsnytt men vi har utvecklat ett mycket omtyckt Sommarprogram för Frostviken till att bli ett sommarprogram för hela Vaajma. Det visar tydligt på den profil som finns i området där det enkla och personliga ska bli det som säljer. I Sommarprogrammet får alla arrangörer skriva in sina aktiviteter och dag för dag kan gästerna se vad hela regionen kan erbjuda. Den önskade effekten är naturligtvis att ett större utbud ska få gästerna att stanna några dagar längre i området.

En effekt som kommit av arbetet är att vi ofta ses som en part att samarbeta med när det gäller turistiska frågor. Det har bidragit till att vi varit en del av projekt Frostviken som arbetar fram underlag för en samisk boendeanläggning och vi har samlat företag i en satsning på att sälja resor till Kina.

När delprojekt turism/reiseliv drog igång namntävlingen startades också ett samarbete mellan dagstidningarna Namdalsavisa och Länstidningen. En start på ett på sikt mer utvecklat samarbete mellan media på respektive sida om vår landsgräns.

3.8.4. Övrigt

Turism/reiseliv ser väldigt olika ut i våra fyra kommuner och stor del av tiden har gått åt till information och diskussion för att komma fram till den gemensamma värdegrunden som ska vara bas i satsningen på gemensamt utvecklad turism. Några meningar på ett papper kan se lite ut men det ligger ett stort arbete bakom.

3.9. KYRKOPROJEKTET

3.9.1. Projektbeskrivning

Till grund för Kyrkprojektet ligger förstudien *"Gränslös fjällbygd"* med sin slutrapport daterad 2009-02-27. Förstudien tar upp ett antal förslag på samarbetsområden som kommit fram under flertalet möten med representanter från Frostvikens och Föllingebygdens församlingar samt från Röyrvik, Nordli och Sörli menighet och representanter för den samiska arbetsgruppen i Härnösands stift liksom den sydsamiska arbetsgruppen i den Norske Kirke. Man kom där fram till följande målsättning:

- *Utveckla ett gränssamarbete mellan församlingarna /menigheterna på bägge sidor gränsen.*
- *Utveckla mötesplatser för befolkningen i regionen.*
- *Aktiviteterna skall vara integrerade i och bidra till att stärka det existerande församlingsarbetet.*

Frostvikens församling har ca 900 medl. Föllingebygdens församling ca 1740, varav 400 medl. i Hotagen. Lierne prestegjeld ca 1400, varav 800 medl. i Nordli och 650 i Sörli och Röyrvik som är en del av Namnskogens prestegjeld har ca 500 medl. Fjällbygden har i alla tider bundits samman av nära släktrelationer och

likartad kultur, men ett gemensamt problem i området är befolkningsminskning på grund av bl.a. utflyttning med resursbrist som följd, samt stora avstånd till respektive befolkningscentra. För kyrkans del liksom för kommunernas innebär färre människor/medlemmar mindre resurser att arbeta med. Det blir då logiskt att "gå över gränsen" och där söka vägar för samverkan. Kyrkan som mötesplats vet egentligen inte av några gränser förutom skillnader i förhållandet kyrka – stat och därtill hörande organisatoriska olikheter, och utgör därför en viktig byggsten i det stora gemensamma samhällsbygget.

Delprojektet startat i juni 2009 ved ansettelsen av en svensk delprojektleder i 50 % stilling og to norske delprojektledere i 25 % stilling hver.
Kyrkoprojektet har arbetat enligt följande vision och mål:

Vision

Levande, fungerande församlingar i våra bygder där människor utan gränshinder av något slag, möts till gemenskap. En levande kyrka i en levande bygd! En kyrka som tar människors andliga och sociala behov på allvar.

Mål

Målet är att i samverkan med olika kyrkor och samfund skapa positiva mötesplatser, bygga relationer och nätverk och på så sätt vara en positiv kraft som bidrar till ökad livskvalité och framtidstro och som samtidigt hjälper församlingarna att samordna de resurser man har.

Delmål

1. Arbeta fram ett fungerande samarbete kring konfirmandverksamheten.
2. Utveckla lägerverksamhet för barn i åldern 7-12 år.
3. Verka för utveckling av sång och körliv med inriktning barn/ungdom.
4. Synliggöra den samiska kulturen i församlingarnas liv och verksamhet.
5. Stärka samarbetet kring kyrkliga storhelger.
6. Arbeta fram "nya gränslösa mötesplatser".
7. Tillsammans med andra aktörer i området arbeta fram kulturstigar/vandringsleder som överbryggar gränserna

1. Delmål: arbeta fram ett fungerande samarbete kring konfirmandverksamheten

Varje församling har sin egen konfirmandundervisning med eget upplägg, men under projektiden har man valt att samarbeta kring gemensamma läger som ordnats på olika platser i området. Till hjälp i arbetet med att "binda ihop" grupperna har man använt sig av Kristuskransen eller Livets pärlor som den också kallas. Ett armband/ radband, ett pedagogiskt hjälpmedel där varje pärla stimulerar till samtal och reflektion kring olika livsfrågor.

Ansvariga präster och konfirmandledare har tillsammans med ledarna för kyrkoprojektet träffats regelbundet för planläggning av läger och andra mötesplatser som berört konfirmanderna (gospelövningar t.ex.). Gemensamma läger har hållits i:

Röyrvik 20-22 november 2009, Gæddede 22-24 januari 2010, Hotagen 1-3 oktober 2010, Tunnsjö 18-20 februari 2011, Föllinge/Hotagen 23-25 september 2011

2. Delmål: utveckla lägerverksamhet för barn i åldern 7-12 år

Genom kontakter med Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) har kyrkprojektet engagerats i helgläger för barn i åldrarna 7-12 år. Tre av lägren har förlagts till en fårgård där barnen på ett naturligt sätt bl.a. mött födslar och död under den mest intensiva lammningsperioden. Andra inslag har varit lek, pysselverkstäder, sång och bibelberättelser. Läger har hållits i:
Nordli 18-20 september 2009, Murumoen, Nordli 30 april-2 maj 2010,
Murumoen, Nordli 6-8 maj 2011, Murumoen, Nordli 12-13 november 2011

3. Delmål: verka för utveckling av sång och körliv med inriktning barn/ungdom.

Sång och musik har varit viktiga delar inte minst i samarbetet kring konfirmanderna. Några utvalda sånger har sjungits och övats i respektive konfirmandgrupp på hemmaplan för att sedan användas på de gemensamma lägren. I Röyrvik har man tillsammans med ungdomar från Lierne samlats till gospeldag vid ett par tillfällen:

Lördag 20 februari 2010, Lördag 13 mars 2010

Konfirmanderna har medverkat med sång i gudstjänster vid följande tillfällen:
22 nov.-09 Röyrvik, 25 april-10 Sörli, 3 okt.-10 Hotagen, 16 jan.-11 Hotagen,
20 feb.-11 Tunnsjön, 25 sept.-11 Föllinge

4. Delmål: synliggöra den samiska kulturen i församlingarnas liv och verksamhet

I arbetet med att sprida information och på olika sätt synliggöra den samiska kulturen har kyrkan en viktig uppgift. Två länder, tre kulturer och "en kyrka"! Projektet har valt att bl.a. satsa på medverkan i firandet av samernas nationaldag samt sk samisk gudstjänstverkstad. Under en sådan verkstad arbetar man med språket i sång och liturgi, och låter den samiska kulturen sätta sin prägel på utsmyckning och utformning av gudstjänsten i stort.

Firandet av samefolkets dag i Hotagen 6-7 februari 2010

Firandet av samefolkets dag i Röyrvik 5-6 februari 2011

Samisk gudstjänstverkstad i Föllinge/ Hotagen 9-10 oktober 2010.

Hotagen 29 september 2011. Samisk verkstad / inriktning barn, med efterföljande församlingsafton. Medverkan av Krokoms kommuns samiske samordnare.

På två av våra konfirmandläger, Röyrvik november 2009 och i Hotagen oktober 2010 har samer engagerats för att ge ungdomarna inblick i den samiska kulturens traditioner och liv, samt deras livsvillkor idag vad gäller rennäring och rovdjurspolitik etc.

5. Delmål: stärka samarbetet kring kyrkliga storhelger

Vår ambition var från början att arbeta fram en halvårs-kalender med information om de olika församlingarnas verksamheter, samt "felles" arrangemang i området. Den skulle då finnas med på projektets hemsida men även som trycksak på centrala platser som butiker, bibliotek, församlingsexpeditioner etc. Vi har inte lyckats bl.a. på grund av mängden information som ska få plats, tekniska problem etc. En möjlighet vi ser är att

församlingarna via sina hemsidor länkar till varandra och på respektive hemsida presenterar de gemensamma arrangemangen.

6. Delmål: arbeta fram ”nya gränslösa mötesplatser”

- Upptäckargrupp – en samtalsgrupp där deltagarna delar erfarenheter kring tro, tvivel och livet i stort! Sörli – Hotagen varannan gång. 6 träffar x två tim.
- Temadagar - Inspirationshelgen Våga Leva Livet med seminarier och workshops på temat: Tro, Hopp och Kärlek i Häggsjövik, Hotagen 29-31 oktober 2010

Dagarna innehöll förutom inspirerande samtal även tid för stillhet och reflektion. Med hjälp av akrylmålning, collage och skivverkstad gavs tillfälle till praktiskt skapande.

- Menighets-/församlingsdagar - En gränsöverskridande mötesplats för alla åldrar innehållande måltidsgemenskap, aktiviteter och gudstjänstfirande. Dagen har inletts kl.11 med gemensam samling i 45 min. där ofta sång och musik varit i fokus. Efter gemensam lunch har barnen fått tid för egna aktiviteter, konfirmanderna har mötts för gospelövning och övriga vuxna har druckit kaffe och tagit del av det ”dagens gäst” bjudit på.

Menighets-/församlingsdagar har arrangerats vid sex tillfällen. Röryrvik 22 november 2009, Hotagen 31 januari 2010, Gäddede 7 mars 2010, Nordli 14 november 2010, Röryrvik 27 mars 2011, Häggsjövik, Hotagen 4 september 2011

7. Delmål: att tillsammans med andra aktörer i området arbeta fram kulturstigar/vandringsleder som överbryggat gränserna

Kyrkprojektet har i huvudsak fokuserat på konfirmanderna i syfte att integrera pilgrimsperspektivet i undervisningen. Präster och konfirmandledare har vid två tillfällen samlats till inspirationsdagar där pilgrimsvandring och fördjupning av begreppet pilgrim stått i fokus. Man har i smågrupper bearbetat pilgrimens sju nyckelord: Andlighet – Tystnad – Långsamhet – Frihet – Bekymmerslöshet – Enkelhet – Delande, och frågat sig på vilket sätt dessa ord kan få ett innehåll för konfirmander. På temat ”Ung pilgrim” har vi också inspirerats av präst och kateket från Trondheim, med stora erfarenheter av pilgrimsvandring med konfirmander.

- Pilgrimsdagar i Hotagen 14-15 juni 2010
- ”Ung pilgrim” Lierne 26-28 juni 2011

Möten och konferenser

- Kyrkans samordningsgrupp, tillsammans 11 personer, bestående av anställda och förtroendevalda från berörda församlingar samt representanter för samerna har sammanträtt vid nio tillfällen fördelat på följande platser: Två gånger i Röryrvik, två i Lierne, två i Hotagen och tre i Frostviken. Deras uppgift har varit att följa upp arbetet, stämma av med uppsatta mål samt förankra samordningsgruppens beslut i respektive församling. Mötena har protokollförts och löpande lagts ut på projektets hemsida bl.a.
- Planeringagruppen bestående av präster och andra verksamhetsansvariga har under perioden regelbundet, tillsammans med projektledarna träffats för att planera gemensamma aktiviteter som läger och menighetsdagar. Under 2009 ägde två möten rum, under 2010 fyra möten och under 2011 fyra möten. Fördelningen i området enligt följande: Röryrvik 1 gång, Lierne 4 gånger,

- Frostviken 3 gånger, Hotagen 2 gånger.
- De tre delprojektledarna möttes för planering vid fem tillfällen under 2009, 11 tillfällen under 2010 och 10 gånger under 2011. Mötena har ägt rum i Lierne med undantag för två tillfällen.
 - Projektmöten med särskilt inbjudna:
 Gäddede 2010-05-11. Menighetsråden/-kyrkoråden inbjudna, tillsammans ett 30 tal personer. I grupper arbetade man med frågor som: *Vad bidrar kyrkan med för att nå målet; en attraktiv och modern landsbygd? Hur ska vi lyckas med att engagera ungdomar så att de känner att det kyrkan gör, angår dem?*
 Gäddede 2011-09-13. Berörda prostar, menighetsråd/-kyrkoråd, representanter för samerna och anställda, närmare 30 personer deltog. Frågor som togs upp var: *Vilka samarbetsformer fungerar och kan utvecklas? Hur förankrar vi den fortsatta processen i församlingarna? Nya behov - nya lösningar?*

3.9.2. Målgrupp

Konfirmander

När det gäller konfirmandlägren har uppslutningen varit god. Endast vid de två första (av totalt fem) lägren saknades deltagare från en av de berörda församlingarna. Mellan 30 och 50 ungdomar har deltagit på lägren där skidåkning, att "gå på tur" varit ett viktigt inslag under vintersäsongen liksom att gå en kortare pilgrimsvandring under barmarkssäsongen.

Läger barn 7-12

I huvudmålet ligger ambitionen att "i samverkan med olika kyrkor och samfund skapa positiva mötesplatser" och där har kyrkprojektet samarbetat med NLM (Norsk Luthersk Misjonssamband). NLM har stått för organisation och administration och projektledarna för arbetsinsatsen under själva lägret. För att nå målgruppen barn 7-12 år i hela området krävs större engagemang än vad vi åstadkommit och ett visst arbete med utveckling och innehåll är önskvärt för att nå en bredare grupp.

Sång och musik

Vår ambition har varit att på olika sätt stärka aktiviteter som rör barn, ungdomar, sång och musik. I Sörli fanns en barnkörverksamhet som lades ned 2009 och vi förde samtal med dem om en möjlig nystart. Något vi inte har lyckats med. Inte heller när det gäller liknande planer för Nordli. Däremot har den nya kantorn i Gäddede startat barnkörsverksamhet som också är öppen för deltagare från andra håll, där Nordli ligger bäst till.

Konfirmanderna har träffats och övat gospel på menighetsdagar och läger.

Sånger som man dessutom sjungit i respektive konfirmandgrupp på hemmaplan och som man även bidragit med på gudstjänster.

Ett par lördagsträffar med konfirmander och gospel har vi fått ställa in på grund av orsaker som att det krockar med andra för ungdomarna viktiga aktiviteter etc.

Synliggöra den samiska kulturen

På konfirmandlägren (beskrivna under punkt 3:I delmål 4) har totalt ett 70 tal ungdomar deltagit i aktiviteter med samiskt innehåll.

När det gäller samisk gudstjänstverkstad och firandet av samefolkets dag, återstår mycket att göra för att få ett bredare engagemang från såväl samer som övriga församlingsbor.

Arbeta fram "nya gränslösa mötesplatser"

Den nya mötesplatsen Menighets-/församlingsdag har varit mycket uppskattad. Gudstjänsten den aktuella söndagen har sammanlysts och människor har samåkt för att mötas över såväl församlingsgräns som landsgräns. Tanken är att denna mötesplats också ska vara gränsoverskridande vad gäller åldrar, en hela familjens mötesplats. Det har vi inte helt lyckats åstadkomma även om vi kommit en god bit på väg.

Kulturstigar och vandringsleder

Vi har inte nått fram till målet att rent konkret arbeta med att ta fram kulturstigar och vandringsleder. Inom ramen för projektet valde vi att arbeta med pilgrimsperspektivet som ett övergripande tema, framförallt när det gäller konfirmanderna. För att vidareutveckla temat pilgrim har vi bjudit in berörda präster och konfirmandledare till inspirationsdagar (3:1 punkt 7). En grupp på nio personer (inkl. projektledarna i kyrkprojektet) har deltagit. Att få med Unga Ledare på dessa dagar har visat sig vara svårt, kanske mest på grund av val av tidpunkt d.v.s. i slutet på juni då skolorna just avslutats och sommarjobben tagit vid.

Möten och konferenser

Kyrkans samordningsgrupp har sammanträtt regelbundet under perioden. Ett problem har varit att få full uppslutning kring mötena. Att det bytts personer under perioden kan vara en tänkbar orsak, avstånden likaså. Nedan anges var och när mötena ägt rum, samt i vilken mån församlingarna respektive samerna varit representerade.

- Frostviken maj 2009. Representanter från Röryrvik och Hotagen samt för samerna saknas.
- Hotagen juni 2009. Representanter från Röryrvik och för samerna saknas.
- Röryrvik september 2009. Alla församlingar inkl. samerna representerade.
- Lierne januari 2010. Alla församlingar inkl. samerna representerade.
- Frostviken maj 2010. Alla församlingar inkl. samerna representerade.
- Hotagen september 2010. Röryrvik saknar representanter.
- Röryrvik februari 2011. Alla församlingar inkl. samerna representerade.
- Lierne maj 2011. Representanter från Röryrvik och för samerna saknas.
- Frostviken september 2011. Representant för samerna saknas.

Planeringsgruppen.

Avstånden till trots har uppslutningen varit relativt god. Problemet med präster som flyttat har gjort att det ibland "haltat" på vissa områden, men värdet av dessa "fysiska träffar" ska inte underskattas. Genom att deltagarna i planeringsgruppen allteftersom lärt känna varandra har grunden lagts för ett fortsatt gott samarbete.

Projektmöten med särskilt inbjudna ägde rum i Gäddede i maj 2010 och september 2011. Förankringsprocessen i församlingarna är endast i sin linda och

tiden får utvisa om gränssamarbetet får en självklar plats på agendan i respektive menighetsråd /kyrkoråd även i fortsättningen.

3.9.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Arbetet med att sammanföra konfirmanderna ger flera fördelar. Ofta är grupperna små i de olika församlingarna och då betyder det mycket att få vara en del av något större. Kyrkan bidrar på så sätt med att ge ungdomarna ett utökat kontaktnät.

Föllingebygdens församling har god erfarenhet av att träna Unga Ledare vilka fungerar som inspiratörer och förebilder för ungdomarna under de gemensamma lägren. Vi tror att detta kan leda till ökat intresse i övriga församlingar att också satsa på unga ledare och deras utveckling. Flera ungdomar har redan visat intresse för detta.

Menighetsdagarna har kommit för att stanna. En lite annorlunda mötesplats som engagerar och ger församlingarna en chans att pröva nya grepp. Med tiden kan detta utvecklas och bli en återkommande händelse som inspirerar till att upptäcka de olika församlingarna, dess kyrkor, miljö och människor.

Upptäckargrupper och temadagar är mötesplatser som tar till vara vårt behov av att samtala, men även av att få uttrycka oss i bild och form. Vi ser möjligheter med den typen av mötesplatser och tror att det i fortsättningen kan komma att ”dyka upp” på olika platser i regionen.

Upptäckargruppen har ytterligare sex träffar inplanerade till våren 2012.

Arbetet med att på olika sätt föra in pilgrimstemat i konfirmandverksamheten lägger grunden för fortsatt intresse och utveckling av pilgrimsperspektivet. Det har redan lett till minivandring på gemenskapsdag med Sörli och Hotagen t.ex. och planer finns på att arrangera och inbjuda till vandringar på flera platser i området. En viktig insats, där kyrkan kan bidra med friskvård för hela människan – fysiskt, mentalt och andligt.

De regelbundna mötena med planeringsgruppen ger ökad kännedom om varandras arbetssituation och kan därför leda till att man i större utsträckning än tidigare tar till vara den kompetens som finns inom hela området.

Församlingarna har i viss mån kommit varandra närmare genom mötena med Kyrkans samordningsgrupp, vilket i sin tur kan leda till att det blir lättare att söka samarbete kring fler saker i framtiden.

Arbetet med kyrkprojektet har gett en oväntad men konkret effekt i och med att Frostvikens och Föllingebygdens kyrkoråd ställt sig bakom en ansökan till Härnösands stift om medel till en tjänst (50%) som en förstärkning av församlingsverksamheten. Inriktningen är fortsatt gränssamarbete. På samma sätt har menighetsråden i Sörli och Nordli formulerat en ansökan till OVF (Opplynningsvesendets fond) om medel till liknande tjänst på norsk sida.

Med tanke på att utvecklingsarbete tar tid, är tre år en förhållandevis kort period för att mäta och värdera resultat. Men det bör inte råda någon tvekan om den

positiva effekt ett nätverksbyggande har både på individ- och samhällsnivå. Människor lär känna varandra vilket underlättar kontakter i andra sociala sammanhang och ett utvidgat kontaktnät bidrar starkt till ökad livskvalité. Nya kontakter har knutits, relationer har stärkts och lever vidare även efter avslutat projekt.

MSR har inneburit att församlingarnas arbete blivit mer synliggjort. Nya mötesplatser och samarbetet kring konfirmanderna visar på kyrkan som en aktiv och intresserad part i samhällsbyggandet. Det vi hittills provat tillsammans ger mersmak och öppnar möjligheter för nya samarbetsområden.

Identitet, delaktighet, ansvar och engagemang är viktiga ledord i allt utvecklingsarbete. Projektperioden innebär att en god grund för fortsatt samverkan mellan församlingarna i regionen är lagd. Visionen om en levande kyrka i en levande bygd lever vidare. Vi som bor och lever i gränslandet och som väljer att engagera oss i kyrkan kommer också i fortsättningen på olika sätt medverka till att Vaajma framstår som en modern landsbygd utan gränser!

3.9.4. Övrigt

Förankringsprocessen i de berörda församlingarna har kommit olika långt. Orsaker till det kan vara personalbyten med allt vad det innebär av avbrott och omstart. En annan tänkbar orsak är frånvaro vid möten och bristande kommunikation över huvud taget. De långa avstånden gör ibland att dialogen och de personliga mötena blir lidande. Merparten av församlingarna ger ändå uttryck för det positiva som projekttiden inneburit, medan några röster hörts som menar att man inte fått ut det man önskat av projektet.

3.10. SAMISK NÄRING OCH KULTUR

3.10.1. Projektbeskrivning

Delprosjektet ble igangsatt på bakgrunn av at det innenfor regionen er mange samer knyttet til reinbeitedistriktene og samebyene. Samene betrakter hele regionen som sitt område og bruker hele regionen som beiteland. Det er 7 reinbeitedistrikt innenfor regionen 2 på norsk side og 5 på svensk side. Her opererer ca. 55 foretak som til sammen har ca. 22 500 rein.

Prosjektet har initiert et samarbeid mellom reieneierne, slakteri / foredlingsbedrifter på begge sider av grensen for å forenkle samarbeidet om slaktning og foredling av rein og reinkjøtt. Samene betrakter seg som et folk uten geografiske grenser, og ønsker derfor forenklinger i tollregimet for rein og reinkjøtt. Prosjektet har hatt en delprosjekt i 60 % stilling. Stillingen har vært et samarbeid mellom Røyrvik Kommune og Midt-Skandinavisk Regionprosjekt. I tillegg har delprosjektet hatt en arbeidsgruppe bestående av en representant fra hvert reinbeitedistrikt/sameby.

Samene har, som de andre husdyrholdere med dyr på beite, en stor utfordring for å overleve med det store rovdyrtrykket som en har i denne regionen. Prosjektet

har derfor arbeidet med nye former for samisk næringsutvikling. Et av disse områdene har vært et samarbeid med turist / reiselivsnæringen om å bruke naturgrunnlaget for produktutvikling og hvor man utnytter det at den samiske kulturen er en attraksjonsverdi i seg selv. Prosjektet har vært bevisst på at en viktig suksessfaktor for å lykkes i dette arbeidet er at alle parter blir tilgodesett med et økonomisk utbytte av en slik satsing.

En annen viktig aktivitet i delprosjektet har vært å legge til rette for å bevare den samiske kulturarven og å videreføre og videreutvikle kulturen og tradisjonene til kommende generasjoner.

Initialt har delprosjektets övergripande målsättning sammanfattats i tre punkter:

- *Synliggöra samisk kultur og näringsliv.*
- *Vidareutveckla den samiska näringen genom utveckling av nya produkter*
- *Möjliggöra slakt, köp och försäljning av renkött innanför regionen oberoende av riksgränsen.*

I samarbete med delprosjektets arbetsgrupp og projektansvariga i huvudprosjektet er målsætningen gitt følgende tillegg:

- *Bidra till långsiktiga förvaltningsmodeller för stora rovdjur i regionen*

3.10.2. Målgrupp

Primär målgrupp for delprosjektet har varit den samiska befolkningen inom gränsregionen. Sekundär målgrupp är övrig befolkning inom grenregionen.

Prosjektet har ikke i tilstrekkelig grad klart å skape engasjement og deltakelse blant den samiske delen av befolkningen. Dette har begrenset prosjektets måloppnåelse. Prosjektledelsen har ikke funnet noen sikker forklaring på hvorfor man ikke har lyktes med dette, men noe av forklaringen kan ligge i at det tradisjonelt ikke har vært noe utstrakt samarbeid mellom reinbeitedistriktene/samebyene. En annen mulig forklaring kan være at den samiske kulturen har hovedfokus på reindrift og i mindre grad på nye næringer.

3.10.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Delprosjektets verksamhet och uppnådda delmål presenterats på följande sätt:

1. Synliggöra samisk näring och kultur i regionen:
 - Deltagande i genomförandet av den samiska nationaldagen tillsammans med bl.a. delprosjekt Kyrka.
 - Deltagande i genomförandet av Berättarveckan 2011 med eget program på Ankarede kapellplats i samarbete med delprosjekt Kultur.
 - Deltagande i utvecklingen av Destinasjon Derga, Östra Namdal Renbetesdistrikt.

2. Utveckla/vidareutveckla samiskt näringsliv:
 - Skrivelse till norska och svenska tullmyndigheter för att få till stånd tullfri gränspassering av renslaktprodukter. Tyvärr har inte detta varit möjligt att genomföra p.g.a. bl.a. EUs tullpraxis.
 - Deltagande i utvecklingen av Destinasjon Derga, Östra Namdal Renbetesdistrikt.
 - Genomförande av seminarium kring Destinasjon Derga med föreläsningar från Visit Sápmi, Renlycka och Idre Sameby.
 - Samarbete med Visit Sápmi för att möjliggöra bruk av kvalitetsmärkningen för samisk turism – Sápmi Experience – på både svensk och norsk sida av gränsregionen.
 - Samarbete med Gaaltije gällande utveckling av samisk turism och markförvaltning i Frostvikenområdet.
3. Bidra till långsiktiga förvaltningsmodeller för stora rovdjur i regionen:
 - Delprojektrapport "Rovdjursförvaltning i Mittskandinaviska gränsregionen baserad på nationella acceptanskriterier för rovdjur", oktober 2010.
 - Samarbete med delprosjektet Natur och Miljö: Rapport "Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska gränsregionen", oktober 2011.

3.10.4. Övrigt

Ved ansettelse av delprosjektleder i delprosjekt "Samisk kultur og næring" ble det lagt avgjørende vekt på å rekruttere en person som hadde sin bakgrunn i den sørsamiske kulturen og som behersket det sørsamiske språket. Dette for å skape større aksept for prosjektets arbeid. Prosjektet lyktes med dette, men til tross for at delprosjektleder hadde inngående kjennskap til den sørsamiske kulturen og reindriften som grunnlag for denne, har det ikke vært mulig å skape tilstrekkelig engasjement for prosjektarbeidet i den samiske befolkningen.

I arbeidet med å forenkle tollregimet for rein og reinkjøtt har prosjektet slitt med dialogen med det norske Tolldirektoratet. Som eksempel nevnes at et brev fra prosjektet datert 4. oktober 2010 først ble besvart (etter gjentatte purringer) den 15. desember 2012. Svaret gir noen viktige avklaring på spørsmålet om tollregimet for rein og reinkjøtt, og saken bør følges opp videre av reineiernes organisasjoner og/eller foredlingsbedriftene.

3.11. NATUR- OG MILJØPROSJEKTET

3.11.1. Prosjektbeskrivning

Delprosjektet er ledet av NINA Naturdata AS (25 % stilling). I tillegg er det på grunn av prosjektets kompleksitet innleid ekstern kompetanse som har gjennomført en betydelig del av prosjektet.

Opprinnelig var prosjektet tenkt gjennomført i 2 faser. I den første fasen (2009 – 2011) er det etablert et kontaktnett på begge sider av grensen bestående av ulike

interessegrupper – politikere, myndigheter, interesseorganisasjoner, kompetansemiljøer og befolkningen i området. I fase 1 var det også planlagt å gjennomføre et pilotprosjekt med merking av rovdyr og husdyr/tamrein. Merkingssprosjektet var tenkt finansiert gjennom andre kilder, og det ble lagt ned et stort arbeid for å finansiere denne delen av prosjektet. Dette lot seg ikke gjennomføre, og merkingssprosjektet måtte derfor legges bort.

Hovedmålet med delprosjektet var i fase 1 å fremskaffe et grunnlag for felles forvaltningsstrategier for store rovdyr i grenseområdene mellom Sverige og Norge. Videre var målet i fase 2 (2012 – 2014) å gjennomføre en felles forvaltningsstrategi.

Delprosjektet er gjennomført i nært samarbeid med delprosjekt Samisk kultur og næring og Norsk institutt for Naturforskning (NINA) og er presentert i en egen rapport – NINA-rapport nr. 740 av Torvald Tangeland og Olve Krange.

3.11.2. Målgrupp

Målgruppen for prosjektet har vært befolkningen i det geografiske området som prosjektet omfatter. Resultatene vil også være svært relevant også for regionale og nasjonale myndigheter og interesseorganisasjoner.

Gjennom holdningsundersøkelsen og informasjonsspredningen gjennom denne er befolkningen i regionen nådd. Informasjonen om resultatene fra delprosjektets fase 1 er formidlet til både regionale og sentrale myndigheter.

3.11.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Delprosjektet har nådd sin målsetning i fase 1 om å ta frem og sammenstille grunnlag for en fremtidig felles forvaltning av store rovdyr i Midt-Skandinavisk grenseområdet gjennom følgende to rapporter:

- Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska gränsregionen, Thomas Åhrén, Naturdata, oktober 2011
- Holdninger til rovdyr i Gränsfjell i Midt-Norden, Torvald Tangeland og Olve Krange, NINA-rapport 740, 2011.

Sistnevnte rapport konkluderer med følgende:

”Prosjektet handler om holdninger til rovdyr blant folk i ”Gränsfjell i Midt-Norden” (GIM). Området består av kommunene Røyrvik og Lierne i Norge og deler av kommunene Krokom og Strömsund i Sverige. 47 personer ble intervjuet om hva de mener om rovdyr, om rovviltforvaltningen og hvilken betydning rovdyra har for deres eget liv og virke. Intervjuene var organisert som gruppeintervjuer eller intervjuer med enkeltpersoner. Temaet engasjerte. De aller fleste deltok med gjennomtenkte synspunkter og store kunnskaper. Rovdyr, rovdyrforvaltning og politikk er kontroversielle temaer. Flere forteller om hvordan veksten i rovdyrbestandene har fått direkte konsekvenser i deres liv. Mye av engasjementet har nok utspring i en følelse av frustrasjon. Situasjonen er preget av konflikt.

Rapporten trekker opp to konfliktdimensjoner. En handler motsetninger mellom folk i GIM og sentrale rovviltmyndigheter i henholdsvis Norge og Sverige. Den andre om mulige spenninger mellom innbyggerne i regionen.

Både på norsk og svensk side uttrykker mange informanter sterk skepsis til sentrale myndigheters forvaltning av rovdyr. Mange opplever rovviltforvaltningen som ”fullstendig mislykket” og ønsker større grad av lokal innflytelse. Bestandene, særlig av bjørn, er for store. Bestandstallene som myndighetene operer med vurderes som alt for lave. En del stiller også spørsmål om det myndighetene driver med i det hele tatt kan kalles forvaltning. De etterlyser aktiv forvaltning og koordinering mellom Norge og Sverige, og mener at det for eksempel tar alt for lang tid å få fellingstillatelser. Folk forteller om ikke å bli trodd. Rovviltmyndighetene møter dem ikke med tillit. Kritikken er ofte nyansert og styrken varierer, men alt i alt har nok befolkningen i GIM lav tillit til den sentrale rovviltforvaltningen.

Informantene har ulike syn på rovdyr og deres tilstedeværelse i regionen, men det handler ikke om å ta stilling til et spørsmål om man er *for* eller *mot* rovdyr. Ingen av informantene vil utrydde rovdyra, men det er uenighet om hvor store bestandene bør være og om de hører til i GIM-naturen. En del uttrykker også fascinasjon for de store rovdyra. Selvsagt var folk som driver eller har drevet med beitende dyr (både sau og rein) opptatt av beitenæringenes problemer, men det var også mange andre. Informantene viste i det hele tatt stor innsikt i hverandres problemer. Det råder en form for solidaritet mellom folk, på tvers av næring og sysselsetting. Vi observerer likevel en kime til mulige motsetninger mellom beitenæringene og turismen. Flere av de som driver med turisme vurderer rovdyra som en positiv ressurs, det finner vi verken igjen i reindrifta eller i sauenæringen.

En konklusjon er at tilliten til sentrale rovviltmyndigheter er svak, og konflikten sterk. Mellom innbyggerne i GIM har vi observert få skarpe motsetninger når det gjelder rovdyrspørsmålet, men det finnes et strukturelt motsetningsforhold mellom beitenæringene og turismen. ”

På grunn av manglende finansiering lot ikke merkingsprosjektet av rovdyr og husdyr/tamrein seg gjennomføre i fase 1.

3.11.4. Övrigt

Opprinnelig planer gikk ut på at delprosjektet skulle videreføres i fase 2 og at felles forvaltningsstrategi for store rovdyr skulle gjennomføres i grenseområdene mellom Sverige og Norge i 2012 – 2014. Dette ble imidlertid avlyst. Hovedårsaken er at det norske Stortinget inngikk et bredt politisk forlik om rovdyrforvaltningen i 2011. På bakgrunn av dette er svært lite sannsynlig at den omforente politikken vil bli endret innenfor tidsrammen for prosjektets fase 2. Det er heller ikke gitt signaler om at det vil bli gitt dispensasjoner for forsøksordninger i regionen. Prosjektet finner det derfor ikke forsvarlig at det blir brukt ytterligere ressurser på dette delprosjektet i fase 2.

3.12. NATURRUM OCH LIERNE NASJONALPARKSENER

3.12.1. Prosjektbeskrivning

Delprosjektet har bestått av å planlegge og bygge to temaparker. En i Nordli, Lierne og en i Gäddede, Frostviken. Det er 30 km mellom Nordli og Gäddede, og disse to parkene skal bidra til å øke attraksjonsverdien i grenseområdet og vekke nysgjerrighet for naturen i området. *Målet med prosjektet har vært å utnytte nærheten mellom Lierne Nasjonalparksenter i Lierne og Naturum på Gäddede.*

I følge opprinnelig delprosjektplan skulle disse parkene stått ferdig sommeren 2011. På grunn av værforholdene på sensommeren og høsten 2011 ble åpningen utsatt til sommeren 2012.

Både Lierne Nasjonalparksenter i Nordli og Frostviken Naturinformation /Naturum i Gäddede ønsket å utvikle utstillinga i sine besøkssenter til også å omfatte utendørs utstillinger (temaparker) tilknyttet sine senter. Gjennom prosjektet fikk vi mulighet til å bygge to parker med tema som kompletterer hverandre, og som til sammen ga god informasjon om naturen i regionen. I felles møte 2009 mellom Naturum og Lierne Nasjonalparksenter (LNPS) ble det vedtatt at LNPS har tema geologi i sin park og Naturum har fjellfloraen i området som sitt tema. Både parkerna ska vara vackra och väcka besökarnas intresse för geologi respektive fjällflora. Besökare ska på ett lättamt sätt lära sig mer om fjällmiljön i gränsområdet. Budskapet ska vara att geologi och fjällflora är spännande.

Parkerna ska vara en upplevelse för alla, inte minst för barn och ungdomar. Både parkerna är tillgängliga för rullstolsburna.

För Frostvikens del är ett viktigt syfte med projektet att uppfylla Naturvårdsverket krav att ha någon form av naturvägledning utomhus för att återfå varumärket *Naturum*.

Lierne Nasjonalparksenter har stått ansvarlig for utbyggingen av Lierne Geologipark, og Forum Frostviken for utbyggingen av Frostviken Fjällpark. I begge parkene er ideskitse utarbeidet av firmaet Taiga Nature & Photo. Samme firma fikk oppdraget med å produsere utstillinga i de to parkene.

I mitten av maj kunde Karin, Taiga nature & photo, konstatera att det mesta av vegetationen, som planterades under 2010, i fjällparken hade överlevt vintern. Mycket hade dock blivit nedbetat av lämmel och sork. Flera av de nyplanterade fjällbjörkarna var så illa betade att de inte överlevde.

Maj, hela juni och första dagarna i juli ägnades, när det gäller Frostvikens Fjällpark, åt att skriva texter och ta bilder till informationsskyltarna. Alla, drygt 100 växter, som är planterade/ska planteras i parken ska också ha små artskyltar – alla artbilder togs under denna period. Ett arbete som inte syntes på plats i Gäddede.

Även utflyktsmål, som presenteras i de båda parkerna, fotograferades med hjälp av fotomodeller. Det här är Marmorgrottan, mellan Stora Blåsjön och Røyrvik.

När det mesta av markarbetet i Fjällparken var klart kunde Taiga nature & photo, i början av september, börja montera skyltstativen.

I slutet av september–början av oktober lades så äntligen stenmjölet på gångarna och Frostvikens Fjällpark börjar nu lika en park. Det återstår en hel del planteringsjobb och alla gångarna ska kantas av stenar, så riktigt färdigt är det inte än. Men det har hänt en del om man jämför med våren 2010 då detta fortfarande var en platt gräsmatta.

I slutet av maj hade årets markarbetet i Lierne Geologipark ännu inte påbörjats. Betongringen för stenkonsten göts under hösten 2010.

I mitten av juli påbörjades själva utställningsarbetet i geologiparken. Taiga nature & photo och Dan Lööf konstruerade i mitten av juli det björnide som ska finnas i den rullstensås som ska läggas på plats i parken.

I början av september lades stenarna på plats i lekområdet. Geologiparken har nu tagit form. Skyltstativen är på plats och det börjar likna en park.

Vinterns sena ankomst innebar att Taiga nature & photo den 12 november kunde montera stativen till stenkonsten i geologiparken. Det som återstår att göra, före invigningen 2012, är att montera mineralerna och bergarterna i stativen och att montera informationsskyltarna, som ännu inte är klara, på skyltstativen.

3.12.2. Målgrupp

Målgruppene for prosjektene har vært skolelever/studenter, framfor allt från gränsområdet, men även från andra delar av de båda länderna, samt turister og lokalbefolkningen.

Hvorvidt målgruppene nås, vil først bli klart når temaparkene åpnes våren 2012. Ved Lierne Nasjonalparksenter imidlertid besøkstallene økt fra år til år. Dette signaliserer økt interesse for de tema som parkene viser.

3.12.3. Resultat och resultatindikatorer samt effekter

Resultatet av arbeidet i prosjektets fase 1 fremgår av avsnitt 3.12.1. ovenfor.

Ettersom parkene ikke er ferdigbygd er det vanskelig å måle noe resultat av delprosjektet ennå. Det vil være mer målbart etter at fase 2 av regionprosjektet er ferdigstilt. Der vil utvikling av Destinasjon Vaajma stå sentralt. Besøk, guider, fjellturer og aktiviteter knyttet til de to parkene vil bli indikatorer som er viktig å måle resultat og effekter av i del 2 av prosjektet.

3.12.4. Övrigt

De fysiske og synlige aktivitetene utendørs ved Naturum, Gæddede og ved Lierne Nasjonalparksenter, Lierne har allerede ført til økt nysgjerrighet og interesse for parkene.

3.13. FØLGESFORSKNING

Mål

Evaluera projektet så att erfarenheter av process, etablering och genomförandet skapar värden som andra projekt kan dra nytta av.

Beskrivning

Inom Mitt-Skandinaviskt Regionprojekt lägger vi stor vikt vid kontinuerligt lärande inom våra projektmoment, samt effektiv förmedling av den kunskap vi tillskansar oss. Under projektet kommer vi därför utöver traditionell utvärdering också att använda oss av följeforskning. Detta innebär att en forskare kommer att följa vårt arbete under hela projekttiden. Forskningen har flera uppgifter, bland annat interna återkopplingar kring måluppfyllelse och kunskapsorientering inom relaterade områden. Externt kommer forskarna att förmedla sina erfarenheter genom seminarier, ämnesrelevanta forskningskonferenser och publikationer. Målsättningen är att forskningen ska bidra med tillämpbar kunskap både för interna och externa intressenter. Genom den täta och direkta kontakten mellan projektaktörer och forskare som följeforskning innebär, är det vår övertygelse att vi uppnår högre kvalitet på vårt projekt.

Føljdforskningen sker inom ramen för en doktorandutbildning och organiseras som ett samarbete mellan projektet, mittuniversitetet och JiLU/Jämtlands läns landsting. Det är vår övertygelse om att genom att koppla en oberoende forskare till projektet så kan forskningen och utvärderingen fungera som en förebild för andra gränsregioner.

Ekonomi

Følgforskningen har medført en kostnad på kr. 999.000 som er i henhold til budsjett.

Resultat

Forskningsarbeite har ingått i doktorandens avhandling kring "Politisk entreprenørskap" som før MSR projektet i huvudsak inriktet sig på styrgruppens arbeidsmetoder og sätt att angripe gränshinder og de övergripande målen. Doktoranden har utarbetet en studieplan i dialog med sin handledare, Professor Marie-Louise von Bergmann-Winberg på Mittuniversitetet og tar sin utgangspunkt i MSR projektets planering og omfang. Avhandlingens arbeite planeres omfatta 4 år og vara klar i februar 2012.

Arbeidsmetoden har omfattet inlesning av projektet med spesiell fördjupning kring styrgruppens representanter og strategien kring hur man angriper de övergripande målen i projektet. Doktoranden har dels gjort en omfattande intervjuomgang i starten av projektet där främst styrgruppen og projektlednings representanter deltog. Vidare har doktoranden medverket på ett flertal styrgruppsmöten för att ta del av det politiska arbeidet i projektet. Slutligen så har ytterligere en intervjuomgang genomfört våren 2011.

Doktoranden har också valt att göra jämförande studier med politikers arbeitssätt i andra länder/kulturer. Dette för att se om og hur ett politisk entreprenørskap kan skilja sig og vilka arbeitssätt og metoder som man anvender.

Arbeidet med avhandlingen skulle ha avslutet i februar 2012. En rapport som som skulle tilføres projektet hade planert att tilhand under høsten 2011 men på grund av langvarig sjukdom har doktorandens arbeite stannet opp sen skiftet augusti/september 2011. Dette medfør att vi inte kan slutføre summeringen kring dette avsnitt under projektperioden, men avser att ta opp og redovise resultatene når avhandlingen er klar.

4. INDIKATORER.

Tabellen nedenfor viser oppnådde resultater i forhold til definerte indikatorer for projektet. Prosjektet har kontinuerlig i prosjektperioden ført lister over de enkelte indikatorene. Disse er vedlagt kvartalsrapportene. De angitte resultatindikatorer i prosjektbeskrivelsen er oppfylt med ett unntak: Vi har ikke lyktes med å redusere/eliminere 5 grensehinder. Prosjektet er avhengig av støtte fra sentrale myndigheter for å lykkes med dette, og prosjektets største utfordring har vært samspillet med sentrale myndigheter.

Indikator	Mål	Oppnådd	% av mål
1. Antall kvinner mellom 15 og 24 år som deltar i prosjektet	20	75	375 %
2. Antall kvinner <15 eller >24 år som deltar i prosjektet	100	134	134 %
3. Antall menn mellom 15 og 24 år som deltar i prosjektet	20	77	385 %
4. Antall menn <15 eller >24 år som deltar i prosjektet	100	136	136 %
5. Deltakende foretak med kvinnelig eierskap	5	9	180 %
6. Deltakende foretak med mannlig eierskap	5	23	460 %
7. Deltakende foretak med blandet eierskap	10	23	230 %
8. Antall grensehinder som prosjektet arbeider for å redusere	2	4	200 %
9. Antall reduserte/fjernede grensehinder	5	1	20 %
10. Antall kvinner som deltar i utdanning og praksis	100	211	211 %
11. Antall menn som deltar i utdanning og praksis	100	197	197 %
12. Antall nyetablerte grenseoverskridende cluster	4	6	150 %
13. Antall etablerte institusjonelle samarbeid	13	13	100 %
14. Nyutviklede metoder for steds- og landsbygdutvikling	1	1	100 %

Kommentarer til indikatorene:

Indikator nr. 8:

Ved prosjektstart arbeidet prosjektet med 5 formelle grensehinder. Dette ble senere redusert til 4 i og med at politisamarbeidet måtte legges bort.

Målsettingen var 2 (forenkling av tollregimet og samordning av arbeidsgiveravgift). De 4 **formelle grensehinder som prosjektet bidrar til å eliminere** er følgende:

- Forenkling av tollreglene for små foretak og handverkere/kunstnere. Aktiviteten berører flere områder: Toll på levende reinsdyr, reinsdyrslakt og bearbejdede produkter av rein, tollklarering av anleggsmaskiner som tar oppdrag på begge sider av riksgrensen samt økt beløpsgrense for tollfrihet for mindre handverksforetak, lokale matprodusenter og kunstnere. Det er etablert dialog med tollmyndighetene i begge land for å kartlegge dispensasjonsmulighetene. Neste skritt er endring av regelverket. Arbeidet er tidkrevende – som eksempel nevnes at norske tollmyndigheter har brukt 13 måneder på å svare på henvendelser.
- Et svært viktig grensehinder for arbeidstakere og arbeidsgivere på begge sider av grensen er forskjellene i arbeidsgiveravgift i Sverige og Norge. Hovedregelen i dag er at arbeidsgiveravgiften skal beregnes på grunnlag av arbeidstakers statsborgerskap. For arbeidstakere med inntekt på begge sider av grensen betyr dette at en norsk arbeidsgiver må betale svensk arbeidsgiveravgift (ca. 32 %) også for den norske delen av inntekten selv om satsen i Lierne og Røyrvik er 5,1 %. Prosjektet arbeider opp mot svenske og norske myndigheter med sikte på å implementere EU-forordning 883/04 slik at arbeidsgiveravgiften skal beregnes med utgangspunkt i det stedet der inntekten opptjenes (bedriftens adresse).
- Prosjektet har arbeidet med å få aksept for at innbyggerne i regionen kan få utført periodisk kjøretøykontroll (EU-kontroll) i begge land. Problemet er knyttet til at svenske og norske veimyndigheter ikke har datasystemer som kommuniserer med hverandre.
- Prosjektet har arbeidet med å få åpnet transittleder for snøscooter over riksgrensen. Dette vil ha særlig betydning for norsk borgere og for utviklingen av reiselivsprodukter på norsk side.

Indikator nr. 9:

Prosjektet har lyktes med å **eliminere ett opplevd grensehinder**: Det gjelder scootertrafikk langs offentlig veg fra Tunnsjø til Jorm. Målsettingen var opprinnelig 5 på dette punktet. Vi må imidlertid konstatere at dette er saker som tar tid, og vi er avhengig av samarbeid med sentrale myndigheter.

Indikator nr. 12.:

Prosjektet har etablert 6 **grenseoverskridende cluster** (målet var 4 – jordbruk, reindrift, naturbasert turisme og småskala matproduksjon). De 6 etablerte clustrene er:

2. Småskala matproduksjon.
3. Reindrift – herunder tilhørende samiske næringer.
4. Jord- og skogbruk – mulighetssøk med sikte på veterinær- og maskinsamarbeid.
5. Restauranter, overnattingssteder, opplevelsestilbydere.
6. Länstidningen og Namdalsavisa.
6. Entreprenører og handverksbedrifter

Indikator nr. 13.:

Ved prosjektstart var det målsatt etablering av 13 **institusjonelle samarbeid**.

Det er også etablert 13 institusjonelle samarbeid, men det er noen avvik mellom de som var omtalt i søknaden og de som faktisk er realisert. Følgende samarbeid er etablert:

4. Samarbeid mellom alle 5 skolene på barn- og ungdomstrinnet i regionen. Samarbeidet går i første rekke på fremmedspråk, entreprenørskap, fag- og aktivitetsdager og kartlegging av svenske og norske lover med sikte på videreutvikling av samarbeidet.
5. Samarbeid innen helse/sjukvård om hjemmesykepleie, korttidsplasser, legetjenester, tannhelse og ambulanse.
6. Samarbeid mellom menigheter og församlinger om felles møteplasser, konfirmantundervisning og tematikk omkring pilgrimsidéen.
7. Ungdomsarbeid innen idrett, ungdomskonferanse, kartlegging av ungdommenes ønsker og behov, sommarlovsentreprenører og design av Camp Vaajma.
8. Informasjonsansvarlig i kommunene samarbeider om månedlige nyhetsbrev, Gränsnytt, [www.grnasprojeckt](http://www.grnasprojeckt.se) og dokumentasjon av prosjektet.
9. Länstidningen og Namdalsavisa har med utgangspunkt i en navnekonkurranse startet redaksjonelt samarbeid på initiativ fra prosjektet.
10. Innen næringsliv er det etablert møteplasser for næringsaktører, det er skapt samarbeid mellom handverksbedrifter (bygg, VVS, tynnplate og el) på begge sider av grensen for å styrke bedriftenes konkurransekraft.
11. Reiselivsaktørene i regionen samarbeider om produktutvikling, finansiering av fellesaktiviteter og destinasjonsutvikling.
12. Reinbeitedistriktene og samebyene samarbeider om kultur- og kirkeaktiviteter, kvalitetsmerking av samiske produkter og produktutvikling.
13. Fagmiljøene innen natur og miljø er koplet sammen med sikte på etablering av felles rovdyrforvaltning.
14. Forum Frostviken og Lierne Nasjonalparksenter samarbeider om utvikling av temaparker for henholdsvis flora/fauna og geologi.
15. Ledelsen i de fire samarbeidende kommunen samarbeider om samordning av arbeidsgiveravgiften og arbeidstakernes sosiale rettigheter.

16. Kultur- og teaterkompetansen i alle fire kommuner er koplet sammen i dynamiske samarbeidsformer som har resultert i en rekke kultur- og teateraktiviteter.

Indikator nr. 14:

I prosjektsøknaden var ”metode for å løse uformelle grensehinder” målsatt. Dette ivaretas gjennom samarbeidet i det enkelte delprosjekt. Prosjektet har i stedet brukt ressursene på å utvikle en samarbeidsmetodikk for samfunnsutviklingen i distriktene som også inkluderer politisk entreprenørskap. Dette harmonerer også med arbeidet til den doktoranden som følger prosjektet.

Prosjektet har derfor under hele prosjektperioden arbeidet med utvikling av nedenstående **metode for steds- og landsbygdutvikling** (se figur nedenfor). Metoden har to hovedelement:

1. Involvering av befolkningen og virksomhetene/kommunene gjennom god informasjonsflyt og stor møteaktivitet. Det er befolkningen og virksomhetene (prosjektets marked) som skal legge premissene for aktivitetene. På den måten kan vi skape engasjement, entusiasme og eierskap i hele lokalsamfunnet som er avgjørende for målrealiseringen. Prosjektet er bevisst på at løsningen ikke ligger i prosjektet, i kommunene eller i virkemiddelapparatet alene. Løsningen på regionens utfordringer ligger hos befolkningen og virksomhetene selv i samarbeid med prosjektet, kommunene og virkemiddelapparatet. Prosjektets rolle i dette er som initiativtaker, motivator, katalysator og iverksetter. I tillegg kan prosjektet bidra med ressurser i prosjektperioden.
2. Det andre hovedelementet i metoden er det politiske entreprenørskap som lokale og sentrale myndigheter er villig til teste ut (pilottiltak) for å realisere sentrale politiske mål i region- og distriktpolitikken.

I modellen vil prosjektet sammen med kommunene ha en brobyggerrolle mellom lokalbefolkning og virksomhetene på den ene siden og sentrale myndigheter på den andre siden. Dette vil bidra til økt treffsikkerhet når det gjelder virkemidler i region- og distriktpolitikken (jfr. forslaget i det norske statsbudsjettet for 2012 om tilskudd til boligbygging i distriktene).

Metoden krever langsiktighet. Metoden er derfor beskrevet i prosjektbeskrivelsen for fase 2 (2012 – 2014) og vil bli fulgt opp og videreutviklet i en eventuell fase 2.

5. PROJEKTETS PÅVERKAN PÅ DE GENOMGÅENDE (HORISONTELLA) KRITERIERNA

5.1 Gränsregionalt mervärde

SKOLA – Det är gjorts ett grundläggande kartläggnings- och implementeringsarbete till grund för politiska beslut som möjliggör ett framtida gränsregionalt samarbete. Genom att utnyttja potentialen i regionen kan upprätthålla offentliga tjänster på ett kvalitativt bra sätt. Projektet har bidragit till att barn och ungdomar lärt känna varandra och att de känner att det satsas i området, vilket bidrar till att ungdomen återfått tron på en framtid i området.

TURISM - Delprojektets arbete har medfört ett stort gränsregionalt mervärde då man lyfter fram "Två länder och tre kulturer" som den reseanledning som ska få destination Vaajma att sticka ut i mängden. Den historiska kontakten mellan länderna har byggt den kultur och anda som man är stolt över och den vill att fler ska få uppleva. Det kommer att produceras gemensamma Vaajma produkter som säljs på resemarknaderna i Sverige, Norge och inledningsvis Centraleuropa.

NÄRINGSLIV - Svaret finns under punkt 3.3

KYRKA - Församlingarna i gränsområdet är små församlingar med få anställda. Projektet har gjort det möjligt för präster och andra med ansvar för konfirmandverksamheten att kontinuerligt mötas för att dela erfarenheter och lära känna varandra. Känslan av att ingå i ett "större arbetslag" blir något påtagligt och positivt. Kompetensutbytet kommer också ungdomarna till del under de gemensamma lägren.

Menighets/- församlingsdagarna vidgar blicken och skapar interesse för andra församlingar utanför den egna. Människor lär helt enkelt känna varandra och kontakter knyts som också underlättar för möten i andra sociala sammanhang. Kyrkans samordningsgrupp med representanter från de olika församlingarna samt för samerna, har sammanträtt regelbundet under perioden. De långa resorna till trots har "avståndet krympt" och vi känner idag större samhörighet än tidigare vilket underlättar fortsatta kontakter.

HÄLSA - Mervärdet av uppnådda resultat samt förarbetena är av väsentlig art och betyder att fortsatt samverkan på olika områden nu kraftfullt underlättats. Personliga kontakter samt nätverk finns för fortsatt samverkan. Varje lyckosamt genomfört förslag bidrar starkt till goda förutsättningar för genomförande av ytterligare samverkansformer.

INFORMATION - Informationsprojektet har åstadkommit en tvåspråkig tidning som ges ut till alla hushåll i regionen. Gränsnytt bidrar till att språkbarriären mellan de norska och svenska invånarna i regionen vittrar sönder som underlättar skapanden av en gemensam identitet. En tvåspråkig tidning är unik och enormt viktigt för framtida samarbeten i regionen. Överhuvudtaget allt informationsarbete i projektet syftar till att avdramatisera gränsen för befolkningen. Samtliga informationskanaler från delprojektet belyser och ökar kunskapen kring de gränshinder som drabbar både privatpersoner och företag – på två språk och ur olika perspektiv. Tidningens tvåspråkighet har varit en förutsättning för att lyckas skapa det engagemang och positiva inställning till projektet som folk har, det hade aldrig varit möjligt om endast svenska eller endast norska skulle användas.

NATURUM/NATURPARK - Med to parker på hver sin side av grensen, og med temaer som utfyller hverandre, vil man få større mulighet til å bygge opp pakker innenfor naturbasert reiseliv der begge parkene og tilknytte utfluktsmål. På samme måte vil man rundt begge parkene i fellesskap kunne bygge opp undervisningsopplegg for skolene i grenseområdet. I tillegg kan det bygges opp studietilbud til skoler og høyskoler ellers. Dette er med på å styrke grenseregionen som en enhet.

NATUR & MILJÖ - Den grenseregionale merverdien er blant annet: Økt kunnskap om store rovdyr som utnytter grenseområdene i Norge og Sverige i den regionen som omfattes av prosjektet gjennom delprosjektets rapport Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i gränsregionen, *Thomas Åhrén, Naturdata, oktober 2011 og NINA-rapport 740 – holdninger til rovdyr i Gränsfjell i Midt-Norden, Torvald Tangeland og Olve Krangle, 2011.* Bedre grunnlag for en koordinert forvaltning på begge sider av grensen gjennom delprosjektets rapport "Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska gränsregionen", oktober 2011. Naturdata har etablert kontaktnett for framtidig utveksling av erfaringer med Länsstyrelsen i Jämtland og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

SAMISK NÄRING & KULTUR - Delprojektet har skapat gränsregionala mervärden genom följande aktiviteter:

Deltagande i genomförandet av Berättarveckan 2011 med eget program på Ankarede kapellplats i samarbete med delprojekt Kultur.

Samarbete med Visit Sápmi för att möjliggöra bruk av kvalitetsmärkningen för samisk turism – Sápmi Experience – på både svensk och norsk sida av gränsregionen. Delprojektrapport "Rovdjursförvaltning i Mittskandinaviska gränsregionen baserad på nationella acceptanskriterier för rovdjur", oktober 2010. Samarbete med delprojektet Natur och Miljö: Rapport "Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska gränsregionen", oktober 2011.

5.2 Bättre miljö

TURISM – Projektplanen beskriver att arbetet ska ske med ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling. Miljömedvetenheten är en mycket viktig del i konkurrensen för turismen att den numer är en självklarhet men dock viktig att nämna.

SKOLA - Med användning av videokonferanseutrustning på möten och i undervisningen blir det mindre behov av transporter av elever och personal.

HÄLSA - Delprojektets resultat ger en positiv miljöeffekt genom att avstånden för resor till och från hälsocentraler blir betydligt kortare.

NATURRUM/NATURPARK - I förlängningen bidrar de båda parkerna till minskad nedskräpning och slitage på naturen till följd av att besökare får större förståelse för och kunskap om naturvärden.

5.3 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Samlet har styringsgruppen, prosjektledelsen, delprosjektene, arbeidsgrupper og referansegrupper hatt en fordeling mellom kvinner og menn som er tilnærmet 50/50. Prosjektet har derfor ikke funnet grunn til å gjennomføre spesielle likestillingstiltak.

KYRKA - Av deltagarna i Kyrkans samordningsgrupp är sex kvinnor och fem män vid tiden för projektets avslutning. Fördelningen har varierat något under tiden då det på några poster skett byten. Samma sak med planeringsgruppen där det idag finns tre kvinnor och två män. Under en period var det istället tre män och en kvinna. Projektledarna, alla kvinnor har under perioden aktivt arbetat med dessa båda grupper. Bland Unga Ledare på konfirmandlägren återfinns både tjejer och killar.

INFORMATION - Delprojektet har hela tiden aktivt arbetat för att vara jämställt. Tillsättning av arbetsgrupp, val av externa skribenter samt val av intervjupersoner har ständigt gjorts med ett jämställdhetsperspektiv

NATURRUM/NATURPARK – En av delprojektledaren är kvinna den andre man. De som har varit involverade i produktionen av båda parkerna har varit ungefär lika många kvinnor som män.

NATUR & MILJÖ - Delprosjektet har vært bemannet med en kvinnelig delprosjektleder og en mannlig delprosjektdeltaker.

SAMISK NÄRING & KULTUR - Delprojektets arbete med ökad samisk turism bidrar till att öka förutsättningarna för att både kvinnor och män kan vara aktiv inom de områden som traditionellt används för renskötsel. Vid genomförande av kulturaktiviteter såsom Berättarveckan 2011 och val av föreläsare vid Destination Derge seminariet har delprojektet medvetet anlitat både kvinnliga och manliga aktörer/föreläsare

5.4 Etnisk mångfald och integration

TURISM - Vi har varit engagerade i samiska turismprojekt för att de är en viktig del av vår kultur och vi ser det som oerhört viktigt att alla turistföretag har förståelse för renskötseln som bedrivs i samma områden som turismen

KYRKA - Ett av Kyrkprojektets delmål har varit att synliggöra den samiska kulturen i församlingarnas liv och verksamhet. Utöver beskrivningen under punkt 3:1 kan nämnas att i Kyrkans samordningsgrupp även funnits representanter för SÅR, Saemien Åålmegeaerie - samisk menighetsråd samt representant för samerna i Härnösands stift. Projektet har även lyft fram sydsamiskan i sång och liturgi i större utsträckning än tidigare.

I samordningsgruppen har samtal förts om behovet av någon typ av serviceinstans dit nyinflyttade kan få hjälp med information och kontakter med olika myndigheter. Ett gott bemötande här skulle få människor att känna sig välkomna och samtidigt ger det också en möjlighet att ta till vara dessa människors kompetens. Frågan vad kyrkan kan bidra med i sammanhanget har lyfts, men inga beslut har tagits.

INFORMATION - I samtliga nummer av Gränsnytt har det funnits artiklar om samiska frågor. Artiklarna har syftat till att belysa den samiska kulturen och därigenom minska diskriminering

NATURRUM/NATURPARK - De båda parkerna kan bidra till integration genom att besökare av olika etnisk bakgrund får större kunskaper om naturen och naturvärdena. Målet är att parkerna ska inspirera alla besökare att söka sig ut i naturen i gränsområdet. Parkerna är tillgängliga även för dem som hellre läser engelska än norska/svenska, eftersom alla skyltar har texter på norska/svenska och engelska. Områdets betydning som samisk kulturlandskap er nevnt i tekstene i begge parkene.

NATUR & MILJÖ - Delprosjektets rapport "Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska gränsregionen", oktober 2011, viser nødvendigheten av en felles forvaltning i grensere regionen for å sikre etnisk mangfald som for eksempelvis sørsamisk reindrift.

SAMISK NÄRING & KULTUR - Ett av delprojektets verksamhetsområde har varit information till övriga delprojekt och övriga verksamheter och

organisationer inom gränsregionen. Huvudsyftet har varit att sprida kunskap om samisk kultur och näring

6. INFORMATIONSSINSATSER OCH SKYLTING AV PROJEKTET

TURISM - Delprojektet har kommunicerat verksamheten via mejl direkt ut till företagen samt information vid företagsträffar, Gränslös turné och informationsmöten. Information har gått ut i Gränsnytt, på hemsidan, facebook, blogg och nyhetsbrev

NÄRINGSLIV - Information om projektet har spridits främst genom hemsidan och tidningen Gränsnytt. Till hemsidan har vi också kopplat en blogg och det senaste året har vi arbetat mycket med facebook.

Vid speciella aktiviteter har det via informationsprojektet gått ut pressmeddelanden och vi har också vid några tillfällen fått reportage skrivna. Mycket av informationen som riktats direkt till företag har gått ut på mejl via projektledare och arbetsgrupp.

KYRKA - Information om vad som hänt i kyrkprojektet har kontinuerligt lagts upp på projektets hemsida www.gransprojekt.eu samt via tidningen GränsNytt under rubriken; projektnytt. Nyhetsbrevet, med information från varje delprojekt, har förutom att finnas på projektets hemsida skickats till aktuella biskopar och prostar. Andra kanaler har varit lokala annonsblad som Li Nytt (Lierne), Hi du Hörd (Røyrvik), Föllingebygdens församlingsblad (Hotagen), Heimhelg (Lierne menighetsblad) samt affischering på anslagstavlor runt om i bygderna. Skyltning om ett pågående interregprojekt har funnits vid församlingarnas kontor/expeditioner. Den kristna dagstidningen Dagen hade 2010-03-31 en artikel om kyrkornas gränssamarbete. Protokoll från samordningsgruppens möten ligger på projektets hemsida och har även skickats till kyrkoråden, representanter för samerna samt berörda prostar.

HÄLSA - Har skett i enlighet med dels av EU beslutade former (skyltningar mm) samt via projektets olika forum. Samt via pressmeddelande och artiklar i olika tidningar och hemsidor.

INFORMATION - Förutom genom tidningen Gränsnytt och hemsidan har delprojektet producerat ett nyhetsbrev som varje månad sänts ut till intressenter, såsom departementen, riksdagsledamöter, ministrar samt andra ämbeten som kan ha intresse av nyheter från projektet. Utskicket går via e-post, det går även att läsa nyhetsbrevet från hemsidan. Pressmeddelanden har skickats ut när projektet haft en nyhet eller uppnått resultat, eller för att marknadsföra ett evenemang. Allt som delprojektet producerat, tryckt eller digitalt, har alltid varit väl skyltat med loggor från projektets finansiärer

UNGDOM - Alla arrangemang och mötesprotokoll har varit tillgänglig på projektets egna hemsida www.gransprojekt.eu, så allmänheten haft möjlighet att ta del av det som händer. Projektets egen tidning Gränsnytt har förmedlat många av de arrangemang som Ungdomsgruppen genomfört. Sen har vi använt oss

mycket av facebook som är ett väldigt effektivt sätt att få ut information och något som använt flitigt ibland ungdomarna.

NATURRUM/NATURPARK - Både Frostviken Fjällpark og Lierne Geologipark har brukt samme design på informasjonstavlene i begge parkene. I begge parkene er det også et eget takkeskilt som bl.a. synliggjør Interreg-prosjektet. I Frostvikens Fjällpark har det, under hela produktionstiden, suttit en väl synlig banderoll där det tydligt har framgått att det pågår ett Interregprojekt.

NATUR & MILLJÖ

Informasjon om delprosjektets virksomhet og resultat som er oppnådd under prosjektets gang er presentert på bl.a. følgende måter.

Delprosjektets rapport "Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska gränsregionen", oktober 2011.

NINA-rapport 740 – holdninger til rovdyr i Gränsfjell i Midt-Norden, Torvald Tangeland og Olve Krange, 2011.

I hovedprosjektets informasjonsblad Gränsnytt og nyhetsbrev samt hjemmeside. Årlig nasjonal hjorteviltkonferanse på Stjørdal hvor Naturdata er arrangør. Lokale informasjonsmøter hvor Naturdatas øvrige virksomhet er presentert. Orienteringsmøter med Länsstyrelsen i Jämtland og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Orienteringsmøter i Oslo med to forskere på NINA, samt med det Skandinaviske Bjørneprosjektet og stipendiat på UIO, David Ramslien, januar og februar 2010

Brev til Statsråd Lars Peder Brekk, 16.04.2009

Prosjektet er også presentert til sammen med orienteringsmøter hvor delprosjekt samisk kultur og næring har vært presentert.

Ved alle presentasjoner og publikasjoner er logo for Interreg Sverige-Norge og EU blitt brukt.

SAMISK NÄRING & KULTUR - Information om delprosjektets verksamhet och uppnådda delmål har presenterats på bl.a. följande sätt:

Delprojektrapport "Rovdjursförvaltning i Mittskandinaviska gränsregionen baserad på nationella acceptanskriterier för rovdjur", oktober 2010.

Delprojektrapport i samarbete med delprojekt Natur och Miljö: "Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska gränsregionen", oktober 2011.

Genom huvudprojektets informationsblad Gränsnytt, nyhetsbrev och hemsida.

Orienteringsmöten med Länsstyrelsen i Jämtland och Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

Orienteringsmöten med Visit Sápmi, reselivsprojekt.

Orienteringsmöten med Gaaltije – motor for samisk näringsutveckling.

Vid alla presentationer och publikationer har logo för Interreg Sverige-Norge och EU använts

SKOLA - Information om delprosjektets verksamhet och uppnådda delmål har presenterats på bl.a. följande sätt:

Delprojektrapport "Rovdjursförvaltning i Mittskandinaviska gränsregionen baserad på nationella acceptanskriterier för rovdjur", oktober 2010.

Delprojektrapport i samarbete med delprojekt Natur och Miljö:
"Gränsöverskridande förvaltning av stora rovdjur i Mittskandinaviska
gränsregionen", oktober 2011.

Genom huvudprojektets informationsblad Gränsnytt, nyhetsbrev och hemsida.

Orienteringsmöten med Länsstyrelsen i Jämtland och Fylkesmannen i Nor-
Trøndelag.

Orienteringsmöten med Visit Sápmi, reselivsprojekt.

Orienteringsmöten med Gaaltije – motor for samisk næringsutveckling.

Vid alla presentationer och publikationer har logo för Interreg Sverige-Norge
och EU använts

7. UNDERSKRIFT

Nordli / Strömsund, 2012-02-24

Kjell Schive

Norsk huvudprojektledare

Tommie Jirhed

Svensk huvudprojektledare